

jaarstukken

2018 FRI
ESM
USE
UM

JAARstukken 2018

STICHTING HET FRIES MUSEUM

Stichting Het Fries Museum

Bezoekadres Wilhelminaplein 92
8911 BS Leeuwarden

Postadres Postbus 1239
8900 CE Leeuwarden

Telefoon 058 - 255 55 00

Internet www.friesmuseum.nl
E-mail info@friesmuseum.nl

INHOUDSOPGAVE

Bericht van de Raad van toezicht	4
1 Jaarverslag	
1.1 Algemeen	7
1.2 Verslag van het bestuur	10
1.3 Exploitatieresultaat	17
1.4 Begroting 2019	19
2 Jaarrekening	
2.1 Balans per 31 december 2018	21
2.2 Exploitatierkening over 2018	23
2.3 Kasstroomoverzicht over 2018	24
2.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	25
2.5 Toelichting op de balans	28
2.6 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	35
2.7 Toelichting op de exploitatierkening	36
2.8 Verbonden partijen	46
3 Overige gegevens	
3.1 Resultaatbestemming	49
3.2 Vaststellen jaarrekening	50
3.3 Gebeurtenissen na balansdatum	51
3.4 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	52
Bijlagen	
1 Overzicht nevenactiviteiten Raad van toezicht en Directie	54
2 Kengetallen 2018	56
3 Aankopen 2018	58

BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Jaarrekening

De door de directeur-bestuurder opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2018 van Stichting Het Fries Museum is conform de statuten door de accountants gecontroleerd en van een goedkeurende verklaring voorzien. De controle is uitgevoerd door de accountant van HZG accountants & adviseurs. De controleverklaring is opgenomen onder de overige gegevens.

De directeur-bestuurder heeft de jaarrekening vastgesteld en deze ter beoordeling en goedkeuring aan de raad van toezicht voorgelegd. De jaarrekening gaat vergezeld van het verslag van bevindingen van de accountant.

Toezicht

De raad van toezicht past de Governance Code Cultuur volledig toe:

- Het Fries Museum is zich bewust van de Governance Code Cultuur. Het volgt de ontwikkeling van de Code.
- Het besturingsmodel bestuur-toezicht is een bewuste keuze, die eenduidig wordt gevolgd. De raad van toezicht is verbonden aan de overkoepelende stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Prinsessehof. Alle personeelsleden, inclusief de directeur-bestuurder, hebben een contract met de stichting Het Fries Museum of de stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof;
- De verhouding tussen bestuur en organisatie is vastgelegd in een bestuursreglement;
- De rechtspositie en de bevoegdheden van de raad van toezicht zijn beschreven in de statuten van de stichtingen. Alle toezichtfuncties zijn onbezoldigd;
- De samenstelling van de raad van toezicht gebeurt op basis van deze profielschets, die aandacht besteedt aan de deskundigheid, de diversiteit en de onafhankelijkheid van de raad. Vacatures voor de raad van toezicht worden in principe openbaar gepubliceerd. Voor de vacature van twee nieuwe leden einde 2018 is daarom gebruik gemaakt van openbare publicatie. Conform de statuten worden Gedeputeerde Staten van de Provinsje Fryslân in de gelegenheid gesteld elke voorgedragen kandidaat te spreken voordat die wordt benoemd door de raad van toezicht;
- Leden van de raad van toezicht verrichten geen betaalde uitvoerende taken voor de organisatie. Als dit in een uitzonderlijk geval nodig zou zijn, wordt advies gevraagd aan Gedeputeerde Staten van de Provinsje Fryslân en, na afweging van het advies door de raad van toezicht, neemt het betreffende lid ontslag uit de raad van toezicht;
- Te allen tijde vermijden toezichthouders belangverstremming tussen hun andere bezoldigde en onbezoldigde functies en hun functie in de raad van toezicht van de stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Prinsessehof;
- De raad van toezicht houdt toezicht op het behoorlijke bestuur van de organisatie, met aandacht voor inhoudelijk beleid, financieel beleid, risicobeheer, interne procedures, en externe controle door een onafhankelijke accountant. Verantwoording wordt aan overheden en fondsen afgelegd via door accountants gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening en jaarverslag.

In het verslagjaar is viermaal een vergadering van de raad van toezicht geweest. Voor de vergaderingen van de raad van toezicht is er een voorbereidend overleg tussen de voorzitter van de raad van toezicht en de directeur-bestuurder. De raad van toezicht is gestart met een commissie Audit & Financiën. Deze commissie heeft voorafgaand aan de vergadering van de raad van toezicht met de directeur-bestuurder en het hoofd Finance & Control de begroting voor 2019 besproken en daarover aan de raad advies uitgebracht. Daarnaast is tussentijds overleg gevoerd tussen de voorzitter van de raad van toezicht en de directeur-bestuurder en op onderdelen tussen portefeuillehouders van de raad van toezicht, de directeur-bestuurder en leden van het managementteam. In de vergaderingen zijn de jaarstukken 2017 en de begroting 2019 vastgesteld en wordt de uitvoering van het beleid gevolgd.

In 2018 zijn tevens in de raad van toezicht besproken: update Governance Code Cultuur, ontwikkeling regioprofiel We the North, gezamenlijke bijeenkomst met de raden van toezicht van het Groninger Museum en het Drents Museum, ontwikkeling legacy LF2018, heroriëntatie culturele basisinfrastructuur Provinsje Fryslân, actualisering statuten en bestuursreglement (dit zal worden voltooid in 2019), update analyse weerstandsvermogen, start raadscommissie Audit & Financiën, update profielschets raad van toezicht,

werving nieuwe leden raad van toezicht, managementletter en reactie directie, evaluatie investering zakelijke markt 2017-2018. Daarnaast staat periodiek ingepland: ingekomen stukken, kwartaalrapportages, voortgang organisatie- & personeelsplan 2017-2024, terugkoppeling ondernemingsraad, functionering bestuur en raad, nevenfuncties bestuur en leden raad van toezicht.

Leeuwarden, 25 maart 2019.

Raad van toezicht:

Dhr. drs. K.J. Storm, voorzitter (tot en met 26 maart 2018)

Dhr. drs. H.H. Apotheker, voorzitter (vanaf 27 maart 2018)

Mw. H.C. Alberdingk Thijm

Dhr. prof. dr. R.E.O. Ekkart

Dhr. R. Mulder

Mw. L. Vos MSM

Dhr. drs. C. Groeneveld

Dhr. ir. J.W.G. Vernooij

Mw. mr. D. Kingma

1 JAARVERSLAG

1.1 ALGEMEEN

Oprichting

Stichting Het Fries Museum is opgericht op 30 december 1969 en is gevestigd aan het Wilhelminaplein 92, 8911 BS te Leeuwarden. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Friesland in het stichtingenregister onder nummer 41001215.

Statutaire doelstelling

Stichting Het Fries Museum heeft ten doel:

- het inrichten en exploiteren van musea, in het bijzonder de musea voorheen in beheer bij de vereniging Het Fries Genootschap van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde gevestigd te Leeuwarden, waarvan in het bijzonder te noemen het museum "Het Fries Museum" te Leeuwarden, van welk museum deel uitmaakt de afdeling Verzetsmuseum, met betrekking tot de geschiedenis van het verzet in de Tweede Wereldoorlog;
- en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Het vermogen van de stichting wordt gevormd door:

- subsidies, bijdragen, retributies en donaties;
- schenkingen, erfstellingen en legaten;
- alle andere verkrijgingen en baten.

Missie

Het Fries Museum vergroot de waardering voor kunst en geschiedenis van en in Friesland. Bewoners en bezoekers worden op een persoonlijke en dynamische manier betrokken bij de authentieke cultuur van Friesland in de wereld van vandaag en morgen.

Governance

De bestuurlijke organisatie van het Fries Museum werkt volgens een model met een bestuur en een raad van toezicht. De raad van toezicht is toezichthouder en toetst het algemene beleid en de strategie, volgt de uitvoering daarvan en keurt de door externe accountant gecontroleerde jaarrekeningen goed. Deze laatste wordt gepresenteerd in een meerjarenperspectief. Het bestuur wordt gevormd door de directeur-bestuurder. De raad adviseert het bestuur en ondersteunt waar nodig bij het leggen en onderhouden van externe contacten. Ook keurt zij bijzondere investeringen en leningen goed en benoemt, beoordeelt en ontslaat het bestuur. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor alle aspecten van beleid, zowel inhoudelijk, financieel als organisatorisch.

De Governance Code Cultuur wordt volledig toegepast:

- Het Fries Museum is zich bewust van de Governance Code Cultuur. Het volgt de ontwikkeling van de Code;
- Het besturingsmodel bestuur-toezicht is een bewuste keuze, die eenduidig wordt gevolgd. De raad van toezicht is verbonden aan de overkoepelende stichting Beheer Fries Museum en Keramiëkmuseum Het Prinsessehof. Alle personeelsleden, inclusief de directeur-bestuurder, hebben een contract met de stichting Het Fries Museum of Keramiëkmuseum Het Prinsessehof;
- De verhouding tussen bestuur en organisatie is vastgelegd in een bestuursreglement;
- De rechtspositie en de bevoegdheden van de raad van toezicht zijn beschreven in de statuten van de stichtingen. Alle toezichtfuncties zijn onbezoldigd;
- De samenstelling van de raad van toezicht gebeurt op basis van een profielschets, dat aandacht besteedt aan de deskundigheid, de diversiteit en de onafhankelijkheid van de raad. Er is eveneens een rooster van aftreden;
- In de regel verrichten leden van de raad van toezicht geen uitvoerende taken voor de organisatie. Zo dat wel het geval is, wordt over de invulling van de werkzaamheden en de vergoeding in verhouding tot de functie van toezichthouder vooraf in de raad een besluit genomen;

- Te allen tijde vermijden toezichthouders belangverstrengeling tussen hun andere bezoldigde en onbezoldigde functies en hun functie in de raad van toezicht;
- De raad houdt toezicht op het behoorlijke bestuur van de organisatie, met aandacht voor inhoudelijk beleid, financieel beleid, risicobeheer, interne procedures en externe controle door een onafhankelijke accountant;
- Verantwoording wordt aan overheden en fondsen afgelegd via door accountants gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening en jaarverslag. De raad voert ook functioneringsgesprekken met de directeur-bestuurder.

Samenstelling bestuur

Het bestuur van stichting Het Fries Museum wordt gevormd door stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Het Prinsessehof. Deze stichting kent de volgende samenstelling van het bestuur: de heer K.J.R. Callens, directeur-bestuurder

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor alle aspecten van beleid: zowel inhoudelijk, financieel als organisatorisch.

Toezicht

In het verslagjaar is viermaal een vergadering van de raad van toezicht geweest. Voor de vergaderingen van de raad van toezicht is er een voorbereidend overleg tussen de voorzitter van de raad van toezicht en de directeur-bestuurder. De raad van toezicht is gestart met een commissie Audit & Financiën. Deze commissie heeft voorafgaand aan de vergadering van de raad van toezicht met de directeur-bestuurder en het hoofd Finance & Control de begroting voor 2019 besproken en daarover aan de raad advies uitgebracht. Daarnaast is tussentijds overleg gevoerd tussen de voorzitter van de raad van toezicht en de directeur-bestuurder en op onderdelen tussen portefeuillehouders van de raad van toezicht, de directeur-bestuurder en leden van het managementteam. In de vergaderingen zijn de jaarstukken 2017 en de begroting 2019 vastgesteld en wordt de uitvoering van het beleid gevolgd.

In 2018 zijn tevens in de raad van toezicht besproken: update Governance Code Cultuur, ontwikkeling regioprofiel We the North, gezamenlijke bijeenkomst met de raden van toezicht van het Groninger Museum en het Drents Museum, ontwikkeling legacy LF2018, heroriëntatie culturele basisinfrastructuur Provinsje Fryslân, actualisering statuten en bestuursreglement (die zal worden voltooid in 2019), update analyse weerstandsvermogen, functionering bestuur en raad, start raadscommissie Audit & Financiën, update profielschets raad van toezicht, werving nieuwe leden raad van toezicht, management letter en reactie bestuur, evaluatie investering zakelijke markt 2017-2018. Daarnaast staat periodiek ingepland: ingekomen stukken, kwartaalrapportages, voortgang organisatie- & personeelsplan 2017-2024, terugkoppeling ondernemingsraad, functionering bestuur en raad, nevenfuncties bestuur en leden raad van toezicht.

Samenstelling raad van toezicht inclusief data van aan- en aftreden:

raad van toezicht				
Stichting Beheer Fries Museum en Keramiekmuseum Het Prinsessehof				
<i>Naam</i>	<i>Termijn</i>	<i>Aantreden</i>	<i>Aftreden</i>	<i>Einde termijn</i>
De heer drs. K.J. Storm (vz t/m 26-03-2018)	1 ^e	mrt-14	dec-18	x
De heer drs. H.H. Apotheker (vz vanaf 27-03-2018)	1 ^e	mrt-18	x	mrt-22
Mevrouw L. Vos MSM	1 ^e	mrt-15	x	mrt-19
Mevrouw H.C. Alberdingk Thijm	3e	okt-07	dec-18	x
De heer R. Mulder	3e	sep-09	x	sep-21
De heer prof. dr. R.E.O. Ekkart	2e	dec-13	x	dec-21
De heer drs C. Groeneveld	1 ^e	mrt-15	x	mrt-19
De heer ir. J.W.G. Vernooij	1 ^e	mrt-16	x	mrt-20
Mevrouw. mr. D. Kingma	1 ^e	mrt-16	x	mrt-20

Statutair worden de leden voor ten hoogste 4 jaar benoemd en zijn na afloop van een zittingsperiode tweemaal herbenoembaar. De raad van toezicht bestaat uit tenminste 5 en ten hoogste 9 leden.

Subsidiëring Provincie Fryslân

De belangrijkste subsidieverstrekker van Stichting Het Fries Museum is de Provincie Fryslân. Op grond van een jaarlijks in te dienen productplan en productbegroting kent de provincie een beschikking tot verlening van budgetsubsidie toe. In deze beschikking wordt ook de periode genoemd waarvoor de provincie voornemens is de budgetsubsidie toe te kennen. Op basis van de Algemene Wet Bestuursrecht is het niet meer mogelijk meerjarige subsidieovereenkomsten af te sluiten.

Vrijstelling successie- en schenkingsrecht

Op grond van artikel 32, eerste lid, onderdeel 3 en artikel 33, eerste lid, onderdeel 4 van de Successiewet 1956 zijn verkrijgingen door gerangschikte algemeen nut instellingen, waaronder Stichting Het Fries Museum, geheel vrijgesteld van successie- en schenkingsrecht. Met ingang van 1 januari 2008 wordt Stichting Het Fries Museum door de belastingdienst middels een beschikking formeel aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling.

Controleverklaring

De jaarrekening 2018 van Stichting Het Fries Museum is door de accountant van HZG accountants & adviseurs gecontroleerd en door hen voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

1.2 VERSLAG VAN HET BESTUUR

Algemeen

Het Fries Museum zal zich samen met heel Leeuwarden-Fryslân 2018 nog lang herinneren. Voor de schermen werd de prestatieafspraken om 100.000 bezoekers te halen met 250% overtroffen met in totaal 349.870 bezoekers, bijna een verdubbeling van het vorige record van 2016. 10% van de bezoekers kwamen dankzij de samenwerking met het team van Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018 (LF2018), Merk Fryslân en het NBTC uit het buitenland. Het Fries Museum zet die samenwerking met Merk Fryslân en het NBTC verder. 70% van de bezoekers kwamen van buiten Friesland, een zeldzame prestatie tijdens LF2018. 249.000 bezoekers kwamen speciaal voor het Fries Museum naar Friesland en pikten LF2018 mee. Dat die aangetrokken bezoekers bovenop de 9,3 miljoen euro uitgaven door het museum zelf nog eens minstens 13 miljoen euro uitgaven, kwam de hele stad en regio ten goede. We zijn trots dat we ook 76.000 Friezen op bezoek hadden. Dat is een op negen Friezen, alsof twee miljoen Nederlanders naar het Rijksmuseum zouden gaan. Het Fries Museum was ook de belangrijkste culturele activiteit voor de leeftijdscategorie van 20 tot 40 jaar. Kortom, in 2018 was het Fries Museum meer dan ooit van ons allemaal. Dit resultaat is te danken aan het programma met *Mata Hari: de liefde en het meisje*, *Escher op reis* (met 256.000 bezoekers nationaal in de top 3), *Rembrandt & Saskia: liefde in de Gouden Eeuw* en de hedendaagse tentoonstelling *Phantom Limb: Art Beyond Escher*. De tentoonstellingen kregen in binnen- en buitenland lovende recensies (met een totale advertentiewaarde van 6,5 miljoen euro) en het publiek was zeer enthousiast. Dat we in maart voor de tentoonstelling *Alma-Tadema* uit 2016-2017 in New York ook nog een Global Fine Award mochten ontvangen en in december uitgenodigd werden voor de koninklijke uitblinkerslunch, toont dat kwaliteit en succes hand in hand gaan: de lat hoog, de drempel laag. Alle bezoekers hadden ook de gelegenheid om het opgefriste *Ferhaal fan Fryslân* te bezoeken, omringd door de nieuwe vaste presentaties *Fries Land*, *Hans Wilschut: de elf steden*, *De terp*, *Hindeloopen* (met nieuw werk van Chris Kabel) en *Friezen*. Op de derde verdieping toonde het museum frisse hedendaagse kunst van Feiko Beckers, Anne de Vries en Lennart Lahuis, en *Simulacrum II*, een nieuwe samenwerking met Noorderlicht.

Het Fries Museum is alle partners, fondsen, sponsors en vrienden die dit succes mee mogelijk maakten, zeer erkentelijk. Alleen samen hebben we dit kunnen bereiken.

Achter de schermen werd de bestemmingsreserve Collectie verder ingezet voor de verhuizing van de depotcollectie naar het Kolleksjesintrum Fryslân en de waardering en ontzaming van voorwerpen in het externe depot, twee meerjarige projecten die in 2020 voltooid zijn.

Begin 2016 legde de Provinsje Fryslân de bal in het kamp van het museum. Het Fries Museum heeft die bal opgepakt. Met het Fries Museum heeft Friesland een culturele speler in de nationale eredivisie, niet afhankelijk van seizoenen, weersomstandigheden of grote evenementen. Door de resultaten kon het Fries Museum besluiten de energie van 2016-2018 vast te houden en te investeren in toekomstig succes. Zo deed het museum de beeldbepalende aankoop van *D9T (Tribute to Rachel)* van Éric Van Hove, ten behoeve van de grote solotentoonstelling in 2019, werd het team op allerlei plekken versterkt en investeerde het museum alvast in de wintertentoonstellingen van 2018, 2019 en 2020 en de voorbereiding van de doorontwikkeling van het museum als onderdeel van de Agenda 2028. Want na 2018 in de eredivisie blijven spelen gaat niet vanzelf.

Collecties

Aanwinsten

Het Fries Museum heeft in 2018 weer belangrijke verwervingen gedaan. We lichten daar twee hoogtepunten uit:

- *D9T (Tribute to Rachel)* is gebaseerd op het motorblok van een Caterpillar D9 bulldozer. Het vormt binnen het oeuvre van Éric Van Hove (1974, Algerije) een sleutelwerk en daarmee ook in de tentoonstelling over Van Hove in het Fries Museum in 2019. Het brengt ambachten uit de hele wereld samen en is een krachtig beeldend statement. *D9T* is als samenkomst van verschillende culturele identiteiten een hedendaagse broer van de Hindelooper kamer en tegelijkertijd een tegenwicht voor de koloniale achtergrond daarvan. Waar de Hindelooper kamer voortkwam uit de tijd van de koloniën en de VOC, komt *D9T* voort uit het postkoloniale tijdperk. Tegelijkertijd maken beide werken gebruik van de aantrekkingskracht van ambachten uit verschillende werelddelen en de uniciteit van handwerk van hoge kwaliteit.
- Een kleine, zilveren beker (Z2018-001) gemaakt door zilversmid Jan Peereboom in 1760. Gegraveerd met het gekroonde wapen van de familie Knock en boven de standing in het rond de tekst: *Nicolaas Knok Op syn eerste verjaardag 7 April 1760*. De beker is mogelijk in opdracht van een familielid gemaakt en kan als verlate pillegift gegeven zijn om te vieren, dat de dreumes Nicolaas Arnoldi Knock (1759-1794) zijn eerste levensjaar gehaald heeft. Dat was vanwege de hoge kindersterfte in het eerste levensjaar verre van zelsprekend. De beker wordt gepresenteerd in de kleine tentoonstelling '*Proost! We heffen het glas*' in de stedelijke vitrine op de derde verdieping.

Verhuizing collecties

De bezetting en toegankelijkheid in het Kolleksjesintrum Fryslân (KSF) zijn in 2018 sterk verbeterd. Het Fries Museum heeft extra middelen ingezet om de achterstand in het inhuizen van de eigen collectie in het KSF snel in te lopen. Deze forse operatie is in 2018 afgerond. Ondertussen wordt steeds gekeken naar nog efficiënter/compactere manieren van opslag voor de collecties.

Waardering en ontzaming

Kennis over de herkomst en de eigendomssituatie is noodzakelijk om objecten te mogen ontzamen (handelingsmandaat, volgens de landelijke Leidraad Afstoting Museale Objecten, LAMO). Verdere digitalisering van het collectiearchief heeft daarom hoge prioriteit. De digitalisering daarvan is inmiddels gestart, ondersteund door vrijwilligers. Alle inventarisboeken zijn gedigitaliseerd; met de inventariskaarten is nu begonnen. Alle gedigitaliseerde bronnen worden aan de collectiedatabase gekoppeld. Verder is het Fries museum een eind op streek met het waarderen en ontzamen van de omvangrijke collectie grote voorwerpen in een extern depot. Het definitief herbestemmen of afstoten van gedeselecteerde objecten blijft een tijdrovend en arbeidsintensief traject. Toch verwachten wij dat er hierdoor en door de compactere opslagmethoden in het KSF voldoende ruimte in de depots ontstaat om de inhuizing daar uiterlijk 2020 af te ronden.

Deltaplan Digitalisering

In het kader van het provinciale Deltaplan Digitalisering is grote vooruitgang geboekt met de digitalisering van circa 40.000 prenten, tekeningen en schilderijen. Inmiddels zijn de digitale afbeeldingen gekoppeld aan de Adlib database. Voor met name de conservatoren is dit een enorme vooruitgang: heel veel uitzoekwerk kan nu via het beeldscherm worden gedaan. Nu het Deltaplan ten einde loopt, gaat de staf van het Fries Museum op eigen kracht door met het maken en koppelen van objectfoto's. De presentatie van de Collectie Online loopt helaas achter: hier moet nog een technisch probleem verholpen worden om het beeldmateriaal zichtbaar te maken. Met erfgoedpartners uit de provincie dient het museum een gezamenlijke aanvraag in voor een vervolgronde voor het deltaplan, waarin veel sterker de nadruk komt te liggen op de online zichtbaarheid van de collecties en de gebruiksmogelijkheden voor het publiek.

Werkzaamheden 2018

De medewerkers van de afdeling Collecties hebben volgens plan hun medewerking verleend aan de op- en afbouw van tijdelijke tentoonstellingen en het terugdringen van registratieachterstanden (o.a. van nieuwe aanwinsten). Enkele onverwachte grote uitgaande bruiklenen (voor de externe tentoonstellingen *Hert fan*

Fryslân en Frysk en voor de inrichting van het Eysingahuis door de vereniging Hendrick de Keyser) trokken een zware wissel op het team maar zijn goed afgewikkeld. Met 1800 uitstaande bruiklenen tegenover ca. 2000 bij het Rijksmuseum, is de ene medewerker van het Fries Museum ten opzichte van vijf bij het Rijksmuseum volstrekt onvoldoende om het ruimhartig bruikleenbeleid voort te zetten én grote tentoonstellingen te organiseren. Daarom is het team tijdelijk versterkt, maar zonder extra middelen houdt die versterking einde 2020 op en zal het Fries Museum noodgedwongen moeten kiezen tussen het eigen programma of ruimhartigheid.

De verhuizing, waardering en ontzaming worden voornamelijk uitgevoerd door vrijwilligers en tijdelijke medewerkers die door het Fries Museum zelf worden gefinancierd.

Publiek

Het Fries Museum in Leeuwarden trok dit jaar meer bezoekers dan ooit: maar liefst 349.870 mensen. De benoeming tot Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018 speelde een belangrijke rol bij dit succes, maar uit onderzoek blijkt dat 249.000 bezoekers speciaal voor het Fries Museum naar Leeuwarden kwamen. Het hoge aantal bezoekers is vooral te danken aan de blockbuster *Escher op reis*. Door de ongekende populariteit van de tentoonstelling was het museum tussen 28 april en 28 oktober bijna dagelijks uitverkocht. Tot en met 2 april was *Mata Hari: de mythe en het meisje* te zien, waar 92.781 bezoekers op afkwamen (waarvan 57.000 in 2018). Het museum sluit 2018 af met *Rembrandt & Saskia: liefde in de Gouden Eeuw*. De tentoonstelling kreeg maar liefst vijf sterren van *Trouw* en wordt door bezoekers beoordeeld met een 8,5. Het uitgebreide educatieaanbod zorgde in 2018 voor meer dan 15.000 schoolbezoeken en ook het activiteitenprogramma was met 9.500 deelnemers zeer populair. Gedurende het gehele jaar werd de website een miljoen keer bezocht. Er werden 4.176 artikelen over het museum gepubliceerd in de papieren Nederlandse media, met een gezamenlijke advertentiewaarde van 6,5 miljoen euro.

Tentoonstellingen

Naast *Escher op reis* en *Rembrandt & Saskia* opende het Fries Museum nog elf grotere en kleinere tentoonstellingen in 2018. In de tentoonstelling *Phantom Limb: Art Beyond Escher* namen tien hedendaagse kunstenaars uit binnen- en buitenland bezoekers mee naar een wereld waarin niets is wat het lijkt, door te spelen met contrast, licht, orde, perspectief, oneindigheid en ruimtelijkheid. *De Volkskrant*, *Trouw* en *Elsevier* gaven de tentoonstelling vier sterren. De presentaties *Fries Land*, *Friezen* en *Hans Wilschut: 11 steden* zijn te zien rondom de vaste tentoonstelling *Ferhaal fan Fryslân*. Ontwerper Chris Kabel reflecteerde op de Hindelooper cultuur en we werkten opnieuw samen met Noorderlicht. Bovendien openden drie presentaties met jonge hedendaagse kunstenaars uit Friesland maar ook ver daarbuiten. Met de teaser-presentaties in het MCL bereikte het museum weer vele duizenden potentiële regionale bezoekers.

<i>nieuwe tentoonstelling</i>	<i>Periode</i>
Phantom Limb (A-tentoonstelling)	26 januari 2018 tm 6 januari 2019
Feiko Beckers	26 januari tm 29 april 2018
Hans Wilschut: 11 steden (vaste opstelling)	Vanaf 26 januari 2018
Fries Land (vaste opstelling)	Vanaf 26 januari 2018
Friezen (vaste opstelling)	Vanaf 31 maart 2018
Hindeloopen: Chris Kabel (vaste opstelling)	31 maart 2018 tm 5 januari 2020
Escher op reis (A++-tentoonstelling)	28 april tm 28 oktober 2018
Anne de Vries	19 mei tm 19 augustus 2018
Noorderlicht	8 september tm 25 november 2018
Rembrandt & Saskia (A+-tentoonstelling)	24 november 2018 tm 17 maart 2019
Lennart Lahuis	8 december 2018 tm 24 maart 2019
Twee presentaties in het MCL	

2018 = m.c. escher

Van 28 april tot en met 28 oktober haalde het Fries Museum M.C. Escher terug naar zijn geboortestad

Leeuwarden met de tentoonstelling *Escher op reis*. Aan de hand van meer dan tachtig originele prenten, circa twintig tekeningen en diverse foto's en voorwerpen volgden bezoekers zijn ontwikkeling van grafisch talent tot wereldberoemd kunstenaar. In de pers was veel aandacht voor *Escher op reis*. Er verschenen 1.814 artikelen in gedrukte media en op internet. *NRC Handelsblad* gaf de 'prachtige expositie' een uitzonderlijke vijf sterren, noemde de tentoonstelling 'adembenemend' en schreef: 'het Fries Museum geeft ons het genie van M.C. Escher terug'. In de *Leeuwarder Courant* werd de 'uitzonderlijke belichting' bejubeld. De BBC kroonde Escher op reis tot 'het artistieke hoogtepunt van Culturele Hoofdstad' en *New Scientist* sprak van een 'fraaie, verhelderende en veelomvattende tentoonstelling die absoluut een bezoek waard is'. Bezoekers gaven *Escher op reis* een 8,4. Het museum was vrijwel elke dag uitverkocht en verruimde daarom meermaals de openingstijden. Van de bezoekers kwam 96% speciaal voor de Eschertentoonstelling naar het museum. Ook buiten de museummuren kwam Escher tot leven door het mienshipsproject *Planeet Escher*, met 3D street art, *Escher in het graan* en de grootste gehaakte deken ter wereld.

Economische waarde

Uit onderzoek blijkt dat 249.000 bezoekers speciaal voor het Fries Museum naar Leeuwarden kwamen. Samen gaven zij minstens 13 miljoen euro uit in de stad en de regio. Bovendien bleven 35.000 bezoekers een of meerdere nachten slapen. Het museum zorgde zo in 2018 voor meer dan 66.000 overnachtingen in de regio. Er kwamen 35.000 bezoekers uit het buitenland en 76.000 Friezen, oftewel een op de negen provinciegenoten bracht ons dit jaar een bezoek.

Educatie

Het uitgebreide educatieaanbod zorgde in 2018 voor meer dan 15.000 schoolbezoeken. MBO-studenten van ROC Friesland College brachten een bezoek aan *Mata Hari: de mythe en het meisje*, die nog tot begin april te zien was, en werkten aansluitend aan een collage waarmee ze hun beeld van Mata Hari lieten zien. Studenten van D'Drive organiseerden rond de tentoonstelling een evenement met zang, dans, muziek, theater, een expositie, film en modeontwerpen. 7.300 leerlingen verwonderden zich bij *Escher op reis* en *Phantom Limb* en 3.200 leerlingen kregen een gastles over Escher op school. Daarmee waren haast alle slots voor schoolgroepen volgeboekt. Bovendien bezochten meer dan 13.000 kinderen en jongeren het museum buiten school om. Zij kwamen bijvoorbeeld voor de uitverkochte vakantieactiviteiten. In totaal organiseerde het museum dit jaar 170 activiteiten voor jong en oud, die de drempel tot het museum verlaagden of verdieping boden. Meer dan 9.500 bezoekers namen deel aan de activiteiten, zoals de lezingen rondom *Escher op reis* en diverse kunstworkshops.

Website en media

Gedurende het gehele jaar werd de website een miljoen keer bezocht. Na de homepage werd de tentoonstellingspagina van *Escher op reis* het meest bekeken. Op social media groeide het bereik van het museum. Op Facebook steeg het aantal vind-ik-leuks van 22.370 naar 28.809. Op Twitter heeft het museum 13.182 volgers en op Instagram 3.330. Er werden 4.176 artikelen over het museum gepubliceerd met een gezamenlijke advertentiewaarde van 6,5 miljoen euro.

Bedrijf

Organisatie

De organisatie van het Fries Museum en Keramiekmuseum Princessehof krijgt naast de resultaten van de individuele musea ook steeds meer als organisatie zelf aandacht. Bij die focus hoort ook de eigen naam FM|PH. Voor de ontwikkeling van de organisatie FM|PH is het organisatie- & personeelsplan 2017-2024 de leidraad, een geïntegreerd plan van 21 acties. Door voortschrijdend inzicht zijn de meeste acties niet zozeer als projecten met een kop en een staart maar als incrementele verbeteringen uitgewerkt.

Verantwoordelijkheid komt steeds meer bij de uitvoerende medewerkers te liggen. Verbeteringen worden in functionele overleggen tussen verschillende afdelingen uitgewerkt. Zo groeit het begrip voor ieders professionaliteit en het gevoel samen aan hetzelfde doel te werken. Aan de hand van de resultaten in 2017-2018 is via scenario planning de organisatie voor 2019-2020 tijdelijk versterkt en is de verdeling van de personele inzet tussen Fries Museum en Keramiekmuseum Princessehof voor alle functies behalve conservatoren en beveiligers vanaf 2019 veranderd van 67/33 in 70/30. Handhaving van dit niveau na 2020

is enkel mogelijk met extra inkomsten.

Verder zijn de volgende organisatorische aspecten ontwikkeld:

- toepassing van de AVG met privacybeleid, opzet interne audit, inventarisatie en opschoning personeelsgegevens, klachtenregeling, procedure voor melding en oplossing datalekken;
- huisregels medewerkers en leveranciers;
- aanvulling gedragscode;
- klokkenluidersregeling;
- risico inventarisatie & evaluatie nevenlocaties (depots, werkplaats).

Tenslotte geldt per 25 mei 2018 de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Privacyrechten worden door deze verordening versterkt en uitgebreid. Het museum is bewust van de gevolgen voor onze organisatie en heeft in 2018 beleid ontwikkeld en de interne processen aangepast om te voldoen aan de wettelijke eisen.

Ondernemerschap

Het Fries Museum slaagde er in 2018 in om 8 miljoen euro of 73,32% van de inkomsten zelf te genereren. Dit waren de belangrijkste bronnen van eigen inkomsten:

- Tickets
- Projectfondsen en -sponsors:
- Winkel
- Corporate sponsoring
- Horeca (huur en winstdeelname)
- Zakelijke en particuliere vrienden
- Zakelijke evenementen (166 evenementen, 10.803 deelnemers)
- Publieksactiviteiten en educatie
- Diensten aan derden

Financiën

Het eigen vermogen, de waarde van bezittingen verminderd met de waarde van alle schulden, is de buffer van een organisatie om financiële risico's af te dekken. Voor stichting Het Fries Museum zijn de risico's die de organisatie loopt in beeld gebracht om zodoende de hoogte van het noodzakelijke eigen vermogen te kunnen bepalen. Daarbij is rekening gehouden met de kans, impact en effect in jaren van ieder risico. Belangrijke risico's zijn de subsidieinkomsten, risico's met betrekking tot het gebouw en risico's met betrekking tot de kwaliteit van het museale product, ziekte en zwangerschap en de aantrekkingskracht op het publiek.

In 2015 is een risicoanalyse van het (weerstands)vermogen opgesteld. Einde 2018 is de risicoanalyse op basis van de ervaring van 2016-2018 bijgesteld en besproken met de raad van toezicht. In verhouding tot de risico's die de organisatie loopt, ligt het eigen vermogen van het Fries Museum op het gewenste niveau. Op basis van deze risicoanalyse is berekend dat het totaalbedrag aan geschatte risico's € 2.179.720 is. Het niveau van het eigen vermogen is bepalend in hoeverre risico's op korte termijn kunnen worden opgevangen. Tegenvallende inkomsten kunnen op korte termijn opgevangen worden met de algemene reserves, daarnaast zullen er maatregelen genomen worden op langere termijn de inkomsten weer op het gewenste niveau te brengen.

De risico's, opgenomen in de risicoanalyse, zijn:

- Lagere subsidieinkomsten.
Uitgangspunt is een risicobedrag van 10% van de subsidie met een kans van 20% dat het risico zich voordoet. Het risicobedrag is gesteld op € 231.120;
- Tegenvallende publieksinkomsten, inkomsten uit winkel en inkomsten uit horeca.
Uitgangspunt is een (risico)bedrag van € 1.597.000 aan jaarlijkse inkomsten op deze onderdelen. Geschat is (o.b.v. kans/impact/effect in jaren) dat voor de organisatie het risico € 281.100 is;

- langdurige ziekte, zwangerschap en mantelzorg.
Uitgangspunt is een (risico)bedrag van € 2.200.000 aan jaarlijkse vaste personeelskosten. Geschat is (o.b.v. kans/impact/effect in jaren) dat voor de organisatie het risico € 275.000 is;
- Tegenvallende inkomsten uit fondsen en sponsors voor tentoonstellingen en publicaties.
Uitgangspunt is een gemiddeld bedrag aan fondsenwerving van € 1.400.000 per jaar. Geschat is (o.b.v. kans/impact/effect in jaren) dat voor de organisatie het risico € 240.000 is;
- Tegenvallende gebouw-gerelateerde kosten.
Uitgangspunt is een (risico)bedrag van € 400.000 aan gebouw-gerelateerde kosten per jaar. Geschat is (o.b.v. kans/impact/effect in jaren) dat voor de organisatie het risico € 180.000 is;
- Hogere overige bedrijfskosten
Uitgangspunt is een gemiddeld bedrag van € 2.783.000 per jaar. Geschat is (o.b.v. kans/impact/effect in jaren) dat voor de organisatie het risico € 472.500 is;
- Reserve voor groot onderhoud.
Uitgangspunt is een basisreserve voor groot-onderhoud van € 500.000. Hiermee kunnen de risico's verbonden aan de onderhoudskosten gedeeltelijk worden opgevangen. Renovatie is hier geen onderdeel van. In 2019 zullen we vanwege gewijzigde regelgeving de wijze waarop groot onderhoud gefinancierd wordt moeten heroverwegen.

In 2017 is een integrale risicoanalyse opgesteld. Hierbij zijn niet alleen financiële risico's maar alle organisatierisico's in kaart gebracht. Alle risico's zijn geëvalueerd en waar nodig zijn gepaste maatregelen getroffen.

Van een eenmalig resultaat naar een kansrijke toekomst

In 2018 heeft het Fries Museum een ongekend resultaat bereikt, zowel voor het museum als voor de hele stad en provincie. Dat eenmalige succes hoeft niet na 2018 te eindigen. Friesland kan structureel beter. Het resultaat van het Fries Museum in 2018 laat toe die ambitie om te zetten in beleid voor de periode 2019-2028, in het kader van de provinciebrede Agenda 2028 en de heroriëntatie van het provinciale cultuurbeleid vanaf 2021-2024.

Het Fries Museum zet de luiken van Friesland nog verder open. Het Fries Museum maakt met erfgoed en beeldende kunst culturele producten en campagnes met hoge kwaliteit en een lage drempel, die internationaal inspireren en bezoekers trekken. Tegelijk draagt het Fries Museum bij aan de broodnodige toekomst voor Friesland en zijn (nieuwe) bewoners door nieuwe – beeldende – vormen van gelaagde identiteit te ontwikkelen. Zo wordt het Fries Museum in 2028 eens te meer een internationale culturele speler die Leeuwarden-Fryslân op de kaart zet. Als beheerder van de belangrijkste regionale collectie van Nederland geeft het Fries Museum ook verder vorm aan zijn ruimhartige dienstverlening aan collega-instellingen.

Om dit doel te bereiken zet het Fries Museum in op de volgende sporen:

- Nu de provinciale basisbijdrage nog slechts 26,5% van onze inkomsten is, hebben we onze financiële risico's opnieuw tegen het licht gehouden. Die verschuiven nu veel meer naar risico's die te maken hebben met onze eigen inkomsten van bezoekers, fondsen en sponsoring. Deze risico's wordt gedekt door de algemene reserve;
- In 2019-2022 houden we de energie van 2016-2018 vast door te investeren in onze wintertentoonstellingen en het personeel dat nodig is om die tentoonstellingen te produceren. Hoewel we durven rekenen op 50% meer bezoekers dan tot 2016 (we begroten op 120.000 in plaats van 80.000 bezoekers), zijn die extra inkomsten niet voldoende om de benodigde organisatie te dekken. Daarom maken we alvast een bestemmingsreserve Formatie 2019-2020. Vanaf 2021 is deze inzet afhankelijk van bijkomende externe investeringen;
- De eenmalige bijdragen uit het provinciale Evenementenfonds hebben we volledig terugverdiend en opgenomen in de bestemmingsreserve Tentoonstellingen. Die middelen investeren we in onze jaarlijkse wintertentoonstelling. De huidige bestemmingsreserve laat toe om in drie tentoonstellingen tegelijk te investeren. Terugverdienen van deze investering is echter niet zeker. Daarom zoeken we ook andere partners om het risico te spreiden en om mogelijk al vanaf 2021 ook te kunnen

investeren in zomertentoonstellingen. Als dan ook het totale investeringsbedrag toeneemt, kunnen we tentoonstellingen eerder opstarten, wat internationale samenwerking nog kansrijker maakt;

- Op dit moment is het Fries Museum erg afhankelijk van het succes van tijdelijke tentoonstellingen. Door aan te sluiten op nationale thema's en spreiding willen we de vaste aantrekkingskracht van het museum en daardoor ook van Leeuwarden-Fryslân vergroten. Dit vraagt om een doorontwikkeling van het museum wat betreft vast aanbod, gastvrijheid en merkidentiteit. Met dit plan is het Fries Museum één van de koplopers van de Toerisme Alliantie Fryslân. We willen deze doorontwikkeling in de context van Agenda 2028 najaar 2023 klaar hebben, als het nieuwe Fries Museum tien jaar aan het Wilhelminaplein viert. Om dit grote project te kunnen opstarten, creëren we een bestemmingsreserve Doorontwikkeling 2019-2028;
- Deze doorontwikkeling vraagt om de versterking van onze belangrijkste regionale collectie van Nederland en de kern van de Kolleksje Fryslân met internationaal betekenisvolle verwervingen en restauraties van bestaande collectie. Deze verwervingen en restauraties zijn echter vaak ook kostbaar. Door de bestemmingsreserve Collectie projecten kunnen we voldoende eigen bijdrage genereren als matching voor andere fondsen;
- Het Fries Museum wil als beheerder van die cruciale regionale collectie ruimhartig diensten kunnen verlenen aan collega-instellingen, zoals bruiklenen ter beschikking stellen voor tentoonstellingen elders of werkzaamheden uitvoeren in het Kolleksjesintrum Fryslân. Voor deze ruimhartigheid is een andere basisorganisatie door middel van een andere basisfinanciering nodig.

Deze sporen worden in 2019 verder uitgewerkt in een business plan Doorontwikkeling 2019-2028 en een propositie in het kader van het provinciale cultuurbeleid vanaf 2021-2024.

Leeuwarden, 25 maart 2019

Drs. K.J.R. Callens, directeur-bestuurder

1.3 EXPLOITATIERESULTAAT

Resultaat

Het exploitatieresultaat over het boekjaar 2018 bedraagt positief € 1.265.288 tegenover een exploitatieresultaat van positief € 254.089 in 2017. De goedgekeurde begroting voor het jaar 2018 sluit op een begroot exploitatieresultaat van negatief € 650.000. De afwijking van het resultaat ten opzichte van de begroting bedraagt dus € 1.915.288 positief.

Analyse van het resultaat

In principe werkt het Fries Museum met een begrotingsnorm gebaseerd op de toegekende basissubsidie. De opbrengsten die gerelateerd zijn aan de entree worden berekend op basis van 80.000 tot 100.000 bezoekers per jaar. De personeelskosten worden berekend op basis van een vastgestelde formatie, er is een vast tentoonstellingsbudget en de huisvestingskosten zijn voornamelijk vaste kosten.

Omwille van extra incidentele middelen ging de begroting van 2018 uit van 140.000 bezoekers. Extra incidentele kosten voor grote projecten werden aan de begroting toegevoegd.

De tentoonstellingen *Mata Hari* (tot 28-04), *Escher op reis* (28-04/28-10) en *Phantom Limb* (26-01/06-01) waren de grote publiekstrekkingen in 2018. Bijna 350.000 bezoekers telde het museum in 2018. De extra bezoekers hebben gezorgd voor extra inkomsten uit entree, winkelverkoop en horeca maar ook voor veel extra kosten. Hieronder volgt een toelichting op de voornaamste afwijkingen t.o.v. de begroting:

BATEN

Directe opbrengsten

Entree

De entree-gerelateerde inkomsten zijn eenmalig 3,1 miljoen hoger dan begroot. Geheel het gevolg van de hoge bezoekersaantallen.

Winkelverkoop

De winkelverkoop liggen eenmalig 1,0 miljoen hoger dan begroot. Tegenover deze extra inkomsten staan extra kosten die voornamelijk betrekking hebben op de inkoop van goederen (zie lasten).

Horeca

De horecaopbrengst is ruim € 55.000 hoger dan begroot.

Onder entree-gerelateerde inkomsten vallen ook de extra inkomsten gegenereerd uit rondleidingen, cursussen, lezingen.

Indirecte opbrengsten

Onder indirecte opbrengsten valt o.a. de doorbelasting verrichte diensten Princessehof. Werknemers op de loonlijst van het Fries Museum verrichten ook werkzaamheden voor het Princessehof. Dit geldt andersom ook. In de jaarrekening wordt dit inzichtelijk gemaakt onder doorbelasting verrichte diensten Princessehof. De doorbelasting is in 2018 € 571.326 en staat dus direct in relatie tot de salariskosten.

Overige bijdragen

In de basisbegroting worden deels bijdragen van fondsen, stichtingen en andere partijen voor tentoonstellingen, aankopen en restauraties opgenomen. Deze bijdragen worden gebruikt voor het realiseren van tentoonstellingen, aankopen of restauraties. Tegenover deze bijdragen staan kosten. In de toelichting op de exploitatierekening worden deze bijdragen aangegeven.

LASTEN

De tentoonstellingen (voornamelijk Mata Hari, Escher op reis en Phantom Limb) hebben niet alleen geleid tot extra inkomsten maar ook tot extra kosten.

De kosten van het project collecties zijn in de jaarrekening anders opgenomen dan in de begroting. In de begroting was het een bedrag van € 350.000 onder collecties opgenomen, in de jaarrekening zijn de kosten bij hun respectievelijke kostensoorten opgenomen.

Salarissen en sociale lasten

De totale kosten voor salarissen en sociale lasten liggen op € 3.067.044, de doorbelaste salariskosten aan het Keramiekmuseum Prinsessehof ligt op € 571.326. Per saldo zijn de salariskosten € 2.495.718. Hiermee liggen de kosten voor salarissen € 524.160 boven de begroting. Een deel van de extra inzet van personeel is voor het project Collecties (inhuizing Kolleksjesintrum Fryslân, registratie van collectie). In de begroting is voor dit project € 350.000 opgenomen waarvan een deel wordt aangewend voor salarissen. Naast de extra inzet voor het collectieproject is extra personeel ingezet vanwege de hoge bezoekersaantallen die hebben geleid tot extra werk in alle geledingen van de organisatie. Tenslotte zijn er nieuwe cao-afspraken gemaakt die hebben geleid tot extra kosten.

Personeel inhuur

Grote tentoonstellingen kunnen niet alleen gerealiseerd worden met het personeel binnen de formatie, er moet ook extra worden ingehuurd. De extra kosten liggen op ruim € 110.000.

Huisvestingskosten

Door de hoge bezoekersaantallen zijn er ook meer huisvestingskosten gemaakt dan begroot. De schoonmaakkosten liggen € 82.000 hoger dan begroot, de beveiligingskosten € 95.000 en de onderhoudskosten € 170.000. De huurkosten zijn ruim € 46.000 hoger door de kosten van het depot Wolvega, waar tijdelijk nog collectie staat opgeslagen. Tenslotte zijn de materiele kosten voor het depot ruim € 53.000 hoger dan begroot maar deze kosten vallen onder het project Collectie.

Aankopen

De kosten voor aankopen liggen hoger dan begroot door de aankoop van de *D9T* van Éric Van Hove (€ 280.000). Hier staan bijdragen van het Mondriaan Fonds en Collectiefonds tegenover.

Kantoorkosten

De kosten voor automatisering liggen ruim € 45.000 hoger dan begroot. Kosten voor de online-verkoop, onderhoudskosten op ICT en diverse kleine investeringen onder € 2.500 die niet worden geactiveerd, veroorzaken onder meer de overschrijding.

De advieskosten liggen € 75.000 hoger dan begroot. De invoering van de AVG is samen met een externe adviseur gedaan en op facilitair gebied is er ondersteuning geweest voor met name aanbestedingstrajecten.

Diverse personeelskosten

De evenementen en ontvangsten hebben geleid tot extra kosten, die gedekt worden uit de opbrengsten die hiertegenover staan. De kosten liggen € 219.000 hoger dan begroot en worden gedekt uit verschillende opbrengsten waaronder entree, rondleidingen enz.

1.4 BEGROTING 2019

	Begroting 2019
	€
BATEN	
Opbrengsten:	
- Directe opbrengsten	1.236.656
- Indirecte opbrengsten	720.000
Bijdragen:	
- Subsidies Provinsje Fryslân	2.934.919
- Overige subsidies en bijdragen	277.000
<i>Som der baten</i>	<u>5.168.575</u>
LASTEN	
Personeel - salarissen	2.431.122
Personeel - inhuur	310.000
Personeel - overige kosten	105.000
Bestuurskosten	62.500
Publiciteitskosten	148.500
Collectiekosten	71.000
Huisvestingskosten	655.000
Kantoorkosten	70.000
Accountancy-adviesing	41.500
Organisatiekosten	225.120
Automatisering	100.000
Investeringen—afschrijvingen	150.000
Programmering	1.176.000
Winkel, algemeen	10.000
Aankopen	112.000
<i>Som der lasten</i>	<u>5.667.742</u>
Rentebaten en inkomsten uit beleggingen	1.000
Rentelasten en soortgelijke kosten	500
Saldo uit rentebaten en rentelasten	<u>500</u>
Exploitatieresultaat	<u><u>-/- 498.667*</u></u>

*Het tekort op het exploitatieresultaat in 2019 wordt gedekt door het aanwenden van de bestemmingsreserve Formatie 2019-2020 (€ 198.667) en de bestemmingsreserve Tentoonstellingen (€ 300.000).

2 JAARREKENING

2.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2018
(na resultaatbestemming)

	31.12.2018		31.12.2017	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Materiële vaste activa				
Gebouwen en installaties	112.715		140.008	
Inventaris en inrichting	286.787		362.533	
Museale inventaris en inrichting	0		8.170	
Niet aan het productieproces dienstbare MVA	1.281.756		1.321.396	
		1.681.258		1.832.107
Financiële vaste activa				
Leningen u/g	9.000		134.884	
		9.000		134.884
Voorraden				
Overige voorraden	65.237		64.170	
		65.237		64.170
Vorderingen				
Debiteuren	370.152		438.742	
Verbonden partijen	176.271		63.774	
Overlopende activa	1.079.120		627.761	
		1.625.543		1.130.277
Liquide middelen				
Banken	3.447.420		3.097.763	
Kasmiddelen	29.183		57.488	
		3.476.603		3.155.251
		<u>6.857.641</u>		<u>6.316.689</u>

	31.12.2018		31.12.2017	
	€	€	€	€
PASSIVA				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	1.679.707		1.679.707	
Provinciale reserve	6.613		6.613	
Bestemmingsreserves	2.765.288		1.500.000	
		4.451.608		3.186.320
Voorzieningen				
Voorziening jubilea		26.483		28.512
Langlopende schulden				
Overige schulden		1.397.472		1.438.757
Kortlopende schulden				
Crediteuren	378.417		432.182	
Verbonden partijen	184.950		104.401	
Belastingen en premies SV	30.408		109.543	
Overlopende passiva	347.018		969.167	
Aflossingsverplichtingen	41.285		47.807	
		982.078		1.663.100
		<u>6.857.641</u>		<u>6.316.689</u>

2.2 EXPLOITATIEREKENING OVER 2018

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
BATEN			
Opbrengsten:			
- Directe opbrengsten	5.290.992	1.020.277	1.994.709
- Indirecte opbrengsten	601.326	217.500	625.026
Bijdragen:			
- Subsidies Provincie Fryslân	2.888.700	2.888.701	2.888.700
- Overige bijdragen	2.045.889	1.742.000	1.319.634
Som der baten	10.826.907	5.868.478	6.828.069
LASTEN			
Salarissen en sociale lasten (inclusief inhuur)	3.299.320	2.085.358	2.782.640
Afschrijvingen op vaste activa	119.964	150.000	133.130
Aankopen	449.504	107.000	172.008
Overige lasten:			
- Collectiefunctie	137.044	418.500	66.558
- Publieksfunctie	2.570.624	2.513.500	1.526.446
- Huisvestingskosten (incl huurlasten)	1.273.575	870.620	1.013.764
- Kantoorkosten	359.118	211.500	280.593
- Diverse personeelskosten/overige kosten	486.869	150.000	321.607
- Inkoopkosten	659.273	4.000	260.323
Som der lasten	9.355.291	6.510.478	6.557.069
Rentebaten en inkomsten uit beleggingen	64.399	7.500	68.294
Rentelasten en soortgelijke kosten	270.727	15.500	85.205
Saldo uit rentebaten en rentelasten	-206.328	-8.000	-16.911
Bijzondere baten	0	0	0
Bijzondere lasten	0	0	0
Saldo uit bijzondere baten en lasten	0	0	0
Exploitatieresultaat	1.265.288	- 650.000	254.089
Resultaat (vóór resultaatbestemming)	1.265.288	- 650.000	254.089

2.3 KASSTROOMOVERZICHT OVER 2018

	2018	2017
	€	€
<i>I Kasstroom uit operationele activiteiten</i>		
Exploitatieresultaat	1.265.288	254.089
Afschrijvingen op vaste activa	119.964	133.129
Afschrijving niet aan het productieproces dienstbare MVA	39.640	38.060
Boekresultaat desinvestering vaste activa	0	0
Mutatie bestemmingsreserve	0	0
Mutatie voorzieningen	-2.029	5.802
<i>Bruto kasstroom uit operationele activiteiten</i>	1.422.863	431.080
Mutatie in voorraden	-1.067	-2.367
Mutatie vorderingen	-495.266	-116.558
Mutatie kortlopende schulden	-681.022	-95.300
<i>Netto kasstroom uit operationele activiteiten</i>	245.508	216.855
<i>II Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		
Investerings in vaste activa	-8.755	-205.443
Desinvesteringen in vaste activa	0	0
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	-8.755	-205.443
<i>III Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		
Mutatie subsidiebijdragen	0	0
Mutatie langlopende schulden	-41.285	-47.806
Mutatie financiële vaste activa	125.884	-107.886
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>	84.599	-155.692
<i>Mutatie liquide middelen (I + II + III)</i>	321.352	-144.280
Liquide middelen einde boekjaar	3.476.603	3.155.251
Liquide middelen begin boekjaar	3.155.251	3.299.531
Mutatie liquide middelen	321.352	-144.280

2.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De jaarrekening van Stichting Het Fries Museum is opgesteld conform de richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving voor organisaties zonder winststreven. De Raad voor de Jaarverslaggeving heeft per 1-1-2010 een richtlijn opgesteld met specifieke bepalingen voor kleine organisaties zonder winststreven die tot die datum waren aangewezen op Richtlijn 640. De Richtlijn is opgenomen in onderdeel C van de bundel Richtlijnen voor de jaarverslaggeving van kleine rechtspersonen. De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten.

Museale collectie

De museale collectie is niet gewaardeerd.

ACTIVA

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen.

Voor de investeringen in het nieuw Fries Museum zijn (overheids)subsidies ontvangen alsmede bijdragen van particulieren en bedrijven. Op grond van RJ274.112 kunnen deze bijdragen in mindering gebracht worden op het te activeren bedrag. Het Fries Museum is eigenaar van het gebouw.

In 2012 en 2013 zijn de ontvangen middelen (ten bedrage van 34,4 miljoen) in mindering gebracht op de bouwkosten. Inventaris is wel geactiveerd en ook worden vervangingsinvesteringen waarvoor geen bijdragen worden ontvangen geactiveerd en afgeschreven over de verwachte economische levensduur, zoals hierboven is beschreven.

De meerkosten voor de bouw van CFF (Slieker) worden wel geactiveerd en afgeschreven omdat de bijdrage van de gemeente Leeuwarden tijdsafhankelijk is.

Met ingang van 2012 wordt afgeschreven op basis van de volgende grondslagen:

- Investerings in gebouwen, terreinen, installaties en vaste inrichting die zijn gedaan in het kader van de nieuwbouw van het Fries Museum zijn niet geactiveerd. Er wordt dus ook niet op afgeschreven. Uitzondering hierop is de investering i.v.m. de inhuizing van filmhuis Slieker Film en de organisatie van het Centrum voor Film in Friesland (FiF) in het Nieuw Fries Museum. Hiervoor is een lening aangegaan bij Bank Nederlandse Gemeenten (nu BNG Bank). De rente en aflossing wordt gefinancierd uit het bedrag van € 101.000 dat jaarlijks door FiF voor het gebruik van het gebouw aan Stichting Het Fries Museum zal worden betaald, en waarvoor de Gemeente Leeuwarden garant staat. Investerings in installaties en vaste inrichting die na 2012 gedaan worden, worden geactiveerd. Hierop zal worden afgeschreven.
- Duurzame goederen die aangeschaft worden naar aanleiding van een investeringsbesluit, dat in totaal minimaal € 2.500 bedraagt, worden geactiveerd. Duurzame goederen die worden aangeschaft naar aanleiding van een investeringsbesluit die in totaal het bedrag van € 2.500 niet overschrijdt, worden niet geactiveerd maar ten laste gebracht van de exploitatie in het jaar van aanschaf.
- Duurzame goederen die worden aangeschaft ten behoeve van een presentatie of project worden niet geactiveerd maar ten laste gebracht van het presentatie- of projectbudget.
- Duurzame goederen worden in het jaar van aanschaf over het gehele jaar afgeschreven
- De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

Automatisering	5 jaar/20%
Inventaris kort	5 jaar/20%
Inventaris lang	10 jaar/10%
Presentatiemiddelen	10 jaar/10%
Museale collectie	variabel
Installaties	10 jaar/10%
Vaste inrichting	10 jaar/10%

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn opgenomen tegen nominale waarde onder aftrek van eventuele waardeverminderingen als gevolg van (verwachte) oninbaarheid.

Voorraden

Onderhanden activiteiten

Het betreft hier de voorbereidingskosten die gemaakt zijn in het huidige boekjaar voor tentoonstellingen die plaatsvinden in het nieuwe boekjaar en van de geprognosticeerde kosten van tentoonstellingen die doorlopen in het nieuwe boekjaar. Bepalend voor het moment van het nemen van verlies is het jaar waarin de tentoonstelling is begroot. Onderhanden werk wordt gewaardeerd tegen integrale kostprijs.

Overige voorraden

De overige voorraden zijn gewaardeerd tegen kostprijs, indien noodzakelijk onder aftrek van een voorziening voor incourantheid.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Vorderingen hebben een looptijd van minder dan 1 jaar.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

PASSIVA

Eigen vermogen

Het eigen vermogen vereist geen specifieke grondslag.

Voorzieningen

De voorziening jubilea wordt gewaardeerd tegen contante waarde.

Langlopende schulden

Schulden met een resterende looptijd van meer dan één jaar worden aangeduid als langlopend. De langlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld

Het aflossingsbedrag voor het komende jaar is verantwoord onder de kortlopende schulden.

Kortlopende schulden

Dit betreffen schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar. Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Overlopende passiva

De overlopende passiva betreffen vooruit ontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid. Baten

worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum gerealiseerd zijn. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor balansdatum, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Financiële instrumenten

De stichting maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende primaire financiële instrumenten. Dit betreft financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. Derivaten worden niet gebruikt. Er is geen sprake van secundaire financiële instrumenten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij deze methode wordt het nettoresultaat aangepast voor posten van de exploitatierekening die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in het verslagjaar, mutaties in de balansposten en posten van de exploitatierekening waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouwd als behorende tot de operationele activiteiten.

De liquiditeitspositie in het kasstroomoverzicht bestaat uit liquide middelen onder aftrek van gerealiseerde bankkredieten. In het kasstroomoverzicht wordt onderscheid gemaakt tussen operationele, investerings- en financieringsactiviteiten.

Stelselwijzigingen

In 2018 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld op basis van de veronderstelling van continuïteit. Bestuur en directie van het Fries Museum / Keramiekmuseum Princessehof hebben op basis van de uitkomsten van 2018, de vermogenspositie en de begroting voor 2019 met inbegrip van de meerjarig toegekende subsidies geen aanleiding te veronderstellen dat de continuïteit op enigerlei wijze in het geding is. Indien deze aanname ter discussie staat, zal door de directie en het bestuur actie worden ondernomen om de continuïteit te waarborgen.

Toerekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Overheidsbijdragen en –subsidies

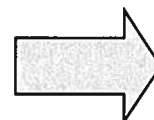
Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de instelling kan aantonen aan de voorwaarden te hebben voldaan.

2.5 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

Materiële vaste activa

	Aanschafwaarde 31.12.2017	boekwaarde 31.12.2017	investering 2018	desinves- tering 2018
	€	€	€	€
Gebouwen in installaties	173.119	140.008	0	0
Inventaris	963.857	362.533	8.755	0
Museale inventaris en inrichting Niet aan het productieproces dienstbare MVA	171.529	8.170	0	0
	1.558.000	1.321.396	0	0
	<u>2.866.505</u>	<u>1.832.107</u>	<u>8.755</u>	<u>0</u>

	afschrijving afschrijving 2018	afschrijving desinves- tering 2018	boekwaarde 31.12.2018
	€	€	€
Gebouwen en installaties	27.293	0	112.715
Inventaris en inrichting	84.501	0	286.787
Museale inventaris en inrichting	8.170	0	0
Niet aan het productieproces dienstbare MVA	39.640	0	1.281.756
	<u>159.604</u>	<u>0</u>	<u>1.681.258</u>

Investeringsbegroting 2018

	investering 2018
	€
Gebouwen en installaties	0
Inventaris Fries Museum	8.755
	<u>8.755</u>

Toelichting:

De investering in inventaris betreft aanschaf stoelen en kassasysteem.

Niet aan het productieproces dienstbare MVA

Dit bedrag is gerelateerd aan de investeringen die gedaan zijn in verband met de inhuizing van filmhuis Sliker Film en de organisatie van het Centrum voor Film in Friesland (FiF) in het nieuwe Fries Museum. Hiervoor is een lening aangegaan waarover rente en aflossing betaald moet worden. Dit bedrag wordt jaarlijks, gedurende 30 jaar (looptijd van de lening), teruggevorderd van het Centrum voor Film in Friesland (FiF).

Financiële vaste activa

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
	€	€
Lening u/g Stichting Kancelarij	0	116.884
Lening u/g Centrum voor Film in Friesland (FiF)	9.000	18.000
	<u>9.000</u>	<u>134.884</u>

Lening u/g Stichting De Kancelarij

Op 1 mei 2015 is de vordering van het Fries Museum op De Kancelarij inzake de verrekening van de door het Fries Museum betaalde exploitatiekosten over het jaar 2014, voor een bedrag van € 66.363,66 en de vordering van het Fries Museum op de Kancelarij inzake de door het Fries Museum betaalde kosten van de asbestsanering, die plaatsgevonden heeft in 2014 voor een bedrag van € 50.520, omgezet in een renteloze lening. De lening is in 2018 afgelost.

Lening u/g Centrum voor Film in Friesland (FiF)

Op 1 januari 2015 is tussen Het Fries Museum als schuldeiser en het Centrum voor Film in Friesland als schuldenaar een geldleningsovereenkomst gesloten voor een bedrag van € 45.000. De looptijd is 5 jaar, de eerste aflossing heeft plaatsgevonden in 2015. In 2018 zal de aflossing € 9.000 bedragen. De rentevergoeding bedraagt 2,5% per jaar.

Vorraden

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
	€	€
<i>Overige voorraden</i>		
Museum winkel	54.896	59.805
Museumkaarten	10.341	4.365
	<u>65.237</u>	<u>64.170</u>

Vorderingen

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
	€	€
<i>Vorderingen: debiteuren</i>	370.152	438.742
Af: voorziening voor dubieuze debiteuren	0	0
	<u>370.152</u>	<u>438.742</u>

Vorderingen: verbonden partijen

	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof	176.271	63.774
	<u>176.271</u>	<u>63.774</u>
<i>Vorderingen: overlopende activa</i>		
	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
<u>Vooruitbetaalde bedragen</u>		
Verzekeringen	3.747	0
Tentoonstellingen	84.625	83.890
Overige	10.865	3.412
	-----	-----
	99.237	87.302
<u>Nog te ontvangen bedragen</u>		
Te verrekenen omzetbelasting	111.481	87.454
Bijdragen voor aankopen (Mondriaan Fonds)	0	75.000
Vergoeding museumjaarkaarten	287.883	175.094
Bijdrage rente+aflossing voor lening Centrum voor Film in Friesland (FiF)	130.346	131.120
Vergoeding BGL	35.000	0
Bijdragen voor tentoonstellingen	272.068	21.362
Exploitatiekosten Slieker	68.256	0
Overige	74.849	50.429
	-----	-----
	979.883	540.459
	<u>1.079.120</u>	<u>627.761</u>

Onder overige (€ 74.849) 'nog te ontvangen bedragen' vallen onder andere de volgende posten:

- Vermaat (horeca) afrekening	€ 60.357
- Rente	€ 3.143
- LIV reservering	€ 2.968
- Webverkoop	€ 8.380

Liquide middelen

Alle banktegoeden staan vrij ter beschikking.

PASSIVA

Eigen vermogen

	stand 31.12.2017	resultaat bestemming	stand 31.12.2018
	€	€	€
Algemene reserve	1.679.707	0	1.679.707
Provinciale reserve	6.613	0	6.613
Bestemmingsreserve	1.500.000	1.265.288	2.765.288
	<u>3.186.320</u>	<u>1.265.288</u>	<u>4.451.608</u>

Met betrekking tot de algemene reserve geldt dat de subsidie van de Provinsje Fryslân wordt verstrekt onder de voorwaarde van een aantal prestaties. Deze prestaties zijn in 2018 allemaal behaald. De behaalde financiële resultaten zijn in belangrijke mate toerekenbaar aan de extra publieksinkomsten en daarmee niet uit publieke middelen gefinancierd. Om die reden is dit vermogen verder niet geormerkt en dient ter afdekking van de algemene risico's van het FM.

Voor de bestemmingsreserves geldt dat deze reserves uitsluitend kunnen worden aangewend ten behoeve van de door het bestuur vastgestelde doelstelling. Tenslotte is er sprake van een provinciale reserve, een reserve die is gevormd met een deel van het verstrekte subsidiebedrag voor een specifiek doel.

Specificatie bestemmingsreserves:

	stand 31.12.2017	resultaat bestemming	stand 31.12.2018
	€	€	€
Bestemmingsreserve Collectie	500.000	-300.000	200.000
Bestemmingsreserve Collectie projecten	0	300.000	300.000
Bestemmingsreserve Tentoonstellingen	500.000	705.112	1.205.112
Bestemmingsreserve Blockbuster 2019	0	29.062	29.062
Bestemmingsreserve Formatie 2019-2020	0	150.000	150.000
Bestemmingsreserve Onderhoud	500.000	150.000	650.000
Bestemmingsreserve Doorontwikkeling Fries Museum 2019-2028	0	231.114	231.114
	<u>1.500.000</u>	<u>1.265.288</u>	<u>2.765.288</u>

Bestemmingsreserve Collectie

De bestemmingsreserve Collectie is gevormd om resterende werkzaamheden m.b.t. de verhuizing van de collectie naar het depot en de inhuizing van de collectie in het depot mogelijk te maken. Daarnaast worden de middelen ingezet t.b.v. de collectieregistratie en de waardering en ontzaming van collectie. In 2018 is een bedrag van ongeveer € 300.000 ingezet, voor 2019 resteert een bedrag van € 200.000.

Bestemmingsreserve Collectie projecten

Tot en met 2018 heeft het Fries Museum de eigen bijdrage voor aankopen van historische voorwerpen moeten laten hangen van het exploitatieresultaat. Door het vormen van een reserve kunnen beslissingen over aankopen gemaakt worden op basis van het belang voor de collectie. Verder dient deze reserve om het tweede collectieproject waardering & ontzaming 2020-2024 voor het kalenderjaar 2020 te dekken.

Bestemmingsreserve Tentoonstellingen

Deze bestemmingsreserve is gevormd om toekomstige investeringen in tentoonstellingen mogelijk te maken. Van het resultaat over 2018 is € 500.000 toegevoegd. Daarmee heeft het Fries Museum de provinciale bijdrage van 1 miljoen uit het evenementenfonds naar aanleiding van LF2018 volledig

terugverdiend. Daarnaast kan de tentoonstelling *Rembrandt & Saskia* (2018-2019) volledig worden gefinancierd uit de exploitatie van 2018. Zodoende is voor de dekking van de geprognosticeerde kosten van € 205.112 voor de tentoonstelling *Rembrandt & Saskia* in 2019 uit het resultaat van 2018 ook dat bedrag opgenomen in de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Blockbuster 2019

De Provincie Fryslân heeft bij de vaststelling van de bijdrage voor *Alma Tadema* (2016-2017) besloten dat het projectresultaat van € 29.062 moet worden gereserveerd als bijdrage voor een blockbuster in 2019.

Bestemmingsreserve Formatie 2019-2020

In 2018 is besloten de tijdelijke uitbreiding van de formatie voor de jaren 2019-2020 te behouden om de energie en de ervaring van de periode 2016-2018 vast te houden. Deze uitbreiding kan niet volledig worden gedekt door de begrote stijging van de bezoekersaantallen van 80.000 naar 120.000, en evenmin is de basisbijdrage gewijzigd. Om alsnog een deel van dit exploitatierisico van 2019-2020 af te dekken is deze bestemmingsreserve gevormd.

Bestemmingsreserve Onderhoud

De bestemmingsreserve onderhoud is gevormd om toekomstig groot onderhoud te kunnen bekostigen. Dit gebeurt op basis van het onderhoudsplan 2018-2035. Jaarlijks zal worden bepaald of aan de reserve middelen moeten worden toegevoegd of worden onttrokken.

Bestemmingsreserve Doorontwikkeling Fries Museum 2019-2028

Deze bestemmingsreserve is gevormd om plannen te ontwikkelen voor de periode 2019-2028 in het kader van de Agenda 2028. Deze reserve dekt alvast de ontwikkeling van de plannen in 2019-2020.

Voorzieningen

	stand 31.12.2017	onttrekking	stand 31.12.2018
	€	€	€
Voorziening jubilea	28.512	2.029	26.483
	28.512	2.029	26.483

De voorziening jubilea is gevormd voor toekomstige jubileumuitkeringen voor zowel medewerkers van Stichting Het Fries Museum als medewerkers van Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof, die ook inzet doen voor Stichting Het Fries Museum.

Langlopende schulden

Overige schulden:

	Oorspronkelijke waarde 31.12.2017	boek- waarde 31.12.2017	aflossing 2018	aflossing kortl.deel 2019	balans- waarde 31.12.2018
	€	€	€	€	€
1 Verplichting collectie Brattinga	171.529	8.168	8.168	0	0
2 Bank BNG (Centrum voor Film in Friesland)	1.715.000	1.478.396	39.639	41.285	1.397.472
	1.886.529	1.486.564	47.807	41.285	1.397.472

Rentepercentages: 1: 0%, 2: 4,15%

Verplichting collectie Brattinga

In 2001 heeft het Fries Museum voor € 171.529 een collectie van circa 2.000 prenten, de zgn. collectie Brattinga, gekocht. In 2018 is de laatste termijn voldaan.

Bank Nederlandse Gemeenten

Op 17 augustus 2010 is een lening verstrekt van € 1.715.000 voor de financiering van de inhuizing van het filmhuis Slieker Film en de organisatie van het Centrum voor Film in Friesland (FiF) dat in het Nieuw Fries Museum wordt gebouwd. De looptijd bedraagt 30 jaar. Jaarlijks wordt er rente (4,15%) en aflossing betaald voor het eerst op 31 augustus 2011. In 2019 wordt € 41.285 afgelost waardoor er een bedrag van € 1.397.472 is opgenomen per 31 december 2018.

De rente en aflossing wordt gefinancierd uit het bedrag van € 101.000 dat jaarlijks door het Centrum voor Film in Friesland (FiF) voor het gebruik van het gebouw aan Stichting Het Fries Museum zal worden betaald, en waarvoor de Gemeente Leeuwarden garant staat. De investering in het gebouw ten behoeve van de inhuizing van het FiF wordt volledig geactiveerd. Vervolgens zal de waarde van de investering gedurende 30 jaar verminderd worden met de jaarlijkse afschrijving.

Kortlopende schulden

Crediteuren

	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
Crediteuren	378.417	432.182
	<u>378.417</u>	<u>432.182</u>

Kortlopende schulden aan verbonden partijen

	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof	184.950	104.401
	<u>184.950</u>	<u>104.401</u>

Belastingen en premies SV

	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
Loonbelasting en premies	1.508	83.209
Pensioenen	28.900	26.334
	<u>30.408</u>	<u>109.543</u>

Overlopende passiva

	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
<i>Vooruitontvangen bedragen</i>		
Bijdrage Mondriaan Fonds – aankopen	12.280	61.740
Bijdrage Gemeente Leeuwarden	0	12.296
Tentoonstellingen en projecten	26.017	593.729
	-----	-----
	38.297	667.765
<i>Nog te betalen bedragen</i>		
Reservering vakantiegeld	73.781	73.574
Reservering vakantie uren	75.034	72.821
Rente lening Centrum voor Film in Friesland (FiF)	19.903	20.451
Tentoonstellingen	0	90.511
Energielasten	5.162	0
Reclame STER	7.891	0
Accountantskosten	8.375	0
BankGiroLoterij	57.318	0
Overige	61.257	44.045
	-----	-----
	308.721	301.402
	-----	-----
	347.018	969.167
	=====	=====
<i>Aflossingsverplichtingen</i>		
	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
Verplichting collectie Brattinga	0	8.168
Bank Nederlandse Gemeenten	41.285	39.639
	-----	-----
	41.285	47.807
	=====	=====

2.6 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Museale collectie

De museale collectie niet gewaardeerd en op de balans opgenomen.

Bijdrage Mondriaan Stichting aankopen

De Mondriaan Stichting heeft voor de jaren 2018 en 2019 een bedrag van in totaal € 124.000 toegekend voor het aankopen van Nederlandse beeldende kunst en vormgeving uit de 20ste en 21ste eeuw.

Horeca

15 januari 2013 is een huurovereenkomst afgesloten met Vermaat voor de duur van 10 jaar. De financiële gevolgen van de huurovereenkomst zijn de volgende:

De betalingsverplichting van de huurder (Vermaat) bestaat uit:

- Basishuurprijs van € 30.000 per jaar
- Omzetgerelateerde huurcomponent (vanaf 1 januari 2014)

Bijdrage BankGiro Loterij

In 2017 heeft de BankGiro Loterij Stichting Het Fries Museum een budget toegekend van € 1.000.000, uit te keren in 5 jaarlijkse termijnen van € 200.000. De overeenkomst heeft een looptijd van 5 jaar en gaat in op 1 januari 2018.

Leaseverplichtingen

In 2016 is met Bourguignon Autolease B.V. een operational leaseovereenkomst gesloten voor de lease van 1 personenauto. De begindatum is 26-07-2016, de einddatum is 26-10-2020. De fiscale waarde is € 54.494. De leaseprijs excl. brandstof is € 1.000 per maand.

Tentoonstellingen/projecten

Voor de tentoonstelling *Rembrandt & Saskia* zijn in 2018 toezeggingen gedaan door partijen om financieel bij te dragen aan de tentoonstelling. De tentoonstelling loopt van 24-11-2018 tot 17-03-2019. De bijdragen zullen volledig of gedeeltelijk in 2019 na afloop van het project worden verstrekt. De volgende toezeggingen zijn gedaan voor 2019:

- Prins Bernhard Cultuurfonds	€ 20.000
- Siebolt Foundation	€ 2.000
- Gemeente Leeuwarden	€ 27.500
- Leeuwarder Ondernemersfonds	€ 1.000

2.7 TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING

BATEN

Opbrengsten

Directe opbrengsten

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Entree	3.710.969	769.942	1.301.107
Onderwijs, activiteiten, rondleidingen	141.637	20.000	25.552
Evenementen, bewaking, facilitair inzet, catering, zaalverhuur	171.763	35.000	93.658
Museumcafé	102.357	47.000	49.627
Winkelverkoop	1.069.991	35.000	415.502
Doorbelasting Centrum voor Film in Friesland (FiF)	68.256	68.257	68.256
Overige	26.019	45.078	41.007
	<u>5.290.992</u>	<u>1.020.277</u>	<u>1.994.709</u>

Toelichting:

De museumkaartverkoop zijn in 2018 verantwoord onder Entree.

Indirecte opbrengsten

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Doorbelasting werkplekken Prinsessehof	30.000	30.000	30.000
Doorbelasting verrichte diensten Prinsessehof	571.326	0	595.026
	<u>601.326</u>	<u>30.000</u>	<u>625.026</u>

Bijdragen*Subsidies Provinsje Fryslân*

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Budgetsubsidie boekjaar	2.843.700	2.843.701	2.843.700
Aankopen hedendaagse beeldende kunst	45.000	45.000	45.000
	<u>2.888.700</u>	<u>2.888.701</u>	<u>2.888.700</u>

Voor subsidievoorwaarden wordt verwezen naar achterliggende beschikkingen.

Overige bijdragen

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Aankopen en restauraties	271.927	62.000	85.375
Tentoonstellingen en projecten	1.075.370	1.470.000	884.602
BankGiro Loterij	417.347	200.000	200.000
Vrienden	72.880	100.000	36.133
Sponsoring	115.732	87.500	0
Personeel (inhuur door derden)	92.633	10.000	113.524
	<u>2.045.889</u>	<u>1.929.500</u>	<u>1.319.634</u>

Specificatie bijdragen voor aankopen en restauraties

	Rekening 2018
	€
Mondriaan Fonds (bijdrage voor collectieprogramma Fries Museum)	43.520
Mondriaan Fonds bijdrage aankoop Éric Van Hove, <i>D9T</i>	112.000
Stichting Collectiefonds Fries Museum bijdrage aankoop Éric Van Hove, <i>D9T</i>	50.000
Wassenbergh-Clarijs-Fontein Stichting bijdragen restauraties	66.407
	<u>271.927</u>

Specificatie bijdragen voor tentoonstellingen en projecten

	Rekening 2018
	€
Escher op reis	791.680
Mata Hari	141.229
Phantom Limb	41.600
Rembrandt & Saskia	16.500
Project Lounge 2018	12.297
Planeet Escher	7.500
Project Symposium The Frisians	2.500
Overig	62.064
	<hr/>
	1.075.370
	<hr/> <hr/>

Het Fries Museum en zijn activiteiten zijn dit jaar mede mogelijk gemaakt door Aegon, Provincie Fryslân, de BankGiro Loterij, het Samenwerkingsverband Noord-Nederland, EZ/Kompas, de Ir. Abe Bonnema Stichting, Rabobank, Mondriaan Fonds, VSBfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Fonds 21, Prins Bernhard Cultuurfonds Fryslân, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Herbert Duintjer Fonds, Stichting Woudsend Anno 1816, de Rijksoverheid, Nelleke Nix Studio Gallery Press Inc., Vrienden van het Fries Museum, Wassenbergh-Clarijs-Fontein Stichting, Het Nieuwe Stads Weeshuis, de Vereniging Rembrandt, Fonds voor Cultuurparticipatie, St. Anthony Gasthuis, Fonds Bolsward-Dronrijp 1993, P.W. Janssen's Friesche Stichting, Stichting Ritske Boelema Gasthuis, Stichting Siebolt Foundation, Stichting Juckema-Sideriusfonds, Boelstra-Olivier Stichting, Zabawas, Leeuwarder Ondernemers Fonds, Koninklijk Fries Genootschap, Stichting Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa 2018, Gemeente Leeuwarden.

LASTEN

Salarissen en sociale lasten

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Salarissen	2.061.189	1.971.558	1.766.297
Salarissen t.b.v. Princessehof	428.109	0	359.590
Sociale lasten	319.660	0	270.082
Pensioenlasten	258.086	0	218.311
	-----	-----	-----
	3.067.044	1.971.558	2.614.280
Reiskosten woon/werk	27.228	28.800	26.869
Personeel van derden	195.376	85.000	132.201
Overige personeelskosten	9.672	0	9.290
	-----	-----	-----
	232.276	113.800	168.360
	-----	-----	-----
	3.299.320	2.085.358	2.782.640
	=====	=====	=====

Salarissen

Wat betreft de salarissen wordt tevens verwezen naar de indirecte opbrengsten waar de opbrengsten i.v.m. gedetacheerd personeel worden verantwoord.

Aantal medewerkers op 31-12-2018: 50

Aantal FTE's op 31-12-2018: 41,2

Pensioenregeling

Stichting Het Fries Museum heeft haar pensioenen ondergebracht bij het ABP. Deze regeling is een toegezegde pensioenregeling. Stichting Het Fries Museum heeft ingeval van tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds geen andere verplichting dan toekomstige hogere premies. Statutair is de maximale premie vastgesteld op 24%.

Op 31 december 2018 was de dekkingsgraad van het pensioenfonds 97%.

Wet Normering Topinkomens

De WNT stelt een maximum aan de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De algemene bezoldigingsnorm van de WNT bedraagt na indexering voor 2018: € 189.000.

De WNT is van toepassing op topfunctionarissen. Als topfunctionarissen worden aangemerkt:

- De leden van de hoogste uitvoerende orgaan (RvB of bestuur) en de leden van het toezichthoudende orgaan (RvC of RvT).

Gegevens m.b.t. WNT (Wet Normering Topinkomens)

Raad van toezicht Stichting Beheer Fries Museum/Stichting Keramiekmuseum Princessehof

Raad van toezicht: Onbezoldigd

Leden raad van toezicht:

De heer drs. K.J. Storm (vz t/m 26-03-2018)
 De heer drs. H.H.Apotheker (vz vanaf 27-03-2018)
 Mevrouw L. Vos MSM
 Mevrouw H.C. Alberdingk Thijm
 De heer R .Mulder
 De heer prof. dr. R.E.O. Ekkart
 De heer drs C. Groeneveld
 De heer ir. J.W.G. Vernooij
 Mevrouw. mr. D. Kingma

Er is sprake van een gezamenlijke bedrijfsvoering voor Stichting het Fries Museum en Stichting Keramiekmuseum het Prinsessehof. De directie werkt voor beide stichtingen, 0,67 fte voor het Fries Museum en 0,33 fte voor Keramiekmuseum Prinsessehof maar staat voor 100% op de loonlijst van het Fries Museum en wordt voor 33% doorbelast aan Keramiekmuseum Prinsessehof.

Topfunctionarissen

*Detachering naar Stichting Keramiekmuseum Het Prinsessehof

**Loonkosten op basis van omvang dienstverband minus detacheringspercentage

	2018
Naam	K.J.R. Callens
Functie	Directeur-bestuurder
Duur dienstverband	van 01-01-2018---31-12-2018
Omvang dienstverband	1 fte
<i>Gedetacheerd*</i>	<i>0.33 fte</i>
Bruto Loon**	83.989
Belastbare kostenvergoeding	0
Voorzieningen betaalbaar op termijn	12.261
Beeindigingsuitkeringen	0
Jaar beëindiging	n.v.t.
Motivering	n.v.t.
Norm	189.000 (o.b.v. 1 fte)
<hr/>	
	2017
Naam	K.J.R. Callens
Functie	Directeur-bestuurder
Duur dienstverband	van 01-01-2017---31-12-2017
Omvang dienstverband	1 fte
<i>Gedetacheerd*</i>	<i>0.4 fte</i>
Bruto Loon**	70.701
Belastbare kostenvergoeding	0
Voorzieningen betaalbaar op termijn	10.143
Beeindigingsuitkeringen	0
Jaar beëindiging	n.v.t.
Motivering	n.v.t.
Norm	181.000 (o.b.v. 1 fte)

Nevenactiviteiten

Voor een overzicht van nevenactiviteiten van leden van de raad van toezicht en de directeur-bestuurder, de heer K.J.R. Callens, wordt verwezen naar bijlage 1.

Afschrijvingen op vaste activa

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Gebouwen en terreinen	27.293	2.000	27.293
Inventaris en inrichting	84.501	140.000	97.669
Museale inventaris en inrichting	8.170	8.000	8.168
	<u>119.964</u>	<u>150.000</u>	<u>133.130</u>

Aankopen

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Friese hedendaagse en moderne kunst	49.601	45.000	45.000
Mondriaan Stichting	43.520	62.000	90.314
Nederlandse hedendaagse en moderne kunst	0	0	0
Moderne Grafiekcollectie Knecht-Drenth	0	0	0
Collectie	356.383	0	36.694
	<u>449.504</u>	<u>107.000</u>	<u>172.008</u>

Toelichting

Onder aankopen collectie valt o.a. de aankoop D9T van *Éric Van Hove* voor een bedrag van € 280.000.

Overige lasten

Collectiefunctie

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Verzekeringen	37.076	37.500	34.553
Collectiekosten	13.105	381.000	25.115
Restauratie	81.143	0	870
Mata Hari	5.720	0	6.020
	<u>137.044</u>	<u>418.500</u>	<u>66.558</u>

Toelichting:

De kosten van verzekeringen betreffen alleen de verzekeringen die betrekking hebben op de collectie. De overige verzekeringen worden verantwoord onder huisvestingskosten.

De Collectiekosten met betrekking tot het project *Waardering & Ontzameling*, gedekt door de bestemmingsreserve *Collectie*, zijn in de jaarrekening opgenomen bij de betreffende kostensoorten.

Publieksfunctie

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2018
	€	€	€
Tentoonstellingen/projecten	2.147.486	2.365.000	1.336.512
Publicaties	223.364	0	0
Educatie	68.017	25.500	54.684
Rondleiding/publieksbegeleiding	33.176	21.000	24.589
Activiteiten	22.264	23.500	42.832
Publiciteit	76.317	78.500	67.829
	<u>2.570.624</u>	<u>2.513.500</u>	<u>1.526.446</u>

Specificatie tentoonstellingen/projecten:

	Rekening 2018
	€
Escher op reis	1.486.317
Rembrandt & Saskia	319.388
Phantom Limb	123.145
Mata Hari	56.992
Planeet Escher	35.597
Ferhaal Fan Fryslân	19.718
Fries Land	18.895
Lennart Lahuis	14.430
Noorderlicht	14.180
Anne de Vries	14.017
Hindeloopen	13.176
Oog in oog met Beitske	10.287
Feiko Beckers	4.746
Overig	16.598
	<u>2.147.486</u>

Huisvestingskosten

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Huur gebouw	51.497	5.000	23.274
Depot	136.041	75.000	95.585
Onderhoud gebouwen en installaties	420.318	250.000	267.241
Zakelijke belastingen	135.853	132.000	129.709
Verzekeringen	22.341	30.120	20.842
Energie	115.006	125.000	125.781
Bewaking	170.247	75.000	196.173
Schoonmaak	222.272	140.000	155.159
Overige	0	38.500	0
	<u>1.273.575</u>	<u>870.620</u>	<u>1.013.764</u>

Toelichting:

De kosten voor de huur van gebouwen zijn hoger dan begroot door het extra huren van opslagruimte voor de collectie. Het grootste deel van de collectie is overgebracht naar het Kolleksjesintrum Fryslân, een deel is nog opgeslagen in andere depots.

De kosten van verzekeringen betreffen alleen de verzekeringen die betrekking hebben op het gebouw en de organisatie zoals inboedel en opstal.

In het algemeen geldt dat de extra kosten voor huisvesting het gevolg zijn van de hoge bezoekersaantallen in 2018. Hierdoor zijn met name voor schoonmaak, beveiliging en onderhoud extra kosten gemaakt.

Kantoorkosten

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Kantoor, telefonie, kopieer, porti, drukwerk	108.328	70.000	100.275
Accountantskosten	16.750	31.500	16.466
Externe advieskosten	85.620	10.000	22.267
Automatisering	130.209	85.000	121.907
Lidmaatschappen en abonnementen	18.211	15.000	19.678
	<u>359.118</u>	<u>211.500</u>	<u>280.593</u>

Toelichting:

De extra kosten voor advisering hebben onder andere te maken met begeleiding bij de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en bij aanbestedingstrajecten.

De extra kosten voor automatisering betreffen kosten voor de online-verkoop, onderhoudskosten op ICT en diverse kleine investeringen onder € 2.500 die niet worden geactiveerd.

Specificatie accountantskosten

Betreft controle jaarrekening 2018.

Diverse personeelskosten

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Directie, raad van toezicht, OR	17.693	0	12.760
Bedrijfsgezondheidsdienst	4.962	5.000	6.251
Opleidingen	29.544	40.000	15.797
Leaseauto/autohuur	21.247	10.000	22.608
Reiskosten zakelijk	60.115	25.000	28.911
Ontvangsten, representatie, vrienden, catering	269.690	50.000	191.770
Vrijwilligers	13.431	5.000	10.080
Werving & Selectie	0	750	0
Overige personeelskosten	70.187	14.250	33.430
	<u>486.869</u>	<u>150.000</u>	<u>321.607</u>

Toelichting

De evenementen en ontvangsten hebben geleid tot extra kosten die gedekt worden uit de opbrengsten die hiertegenover staan. De kosten liggen € 219.000 hoger dan begroot en worden gedekt uit verschillende opbrengsten waaronder entree, rondleidingen enz.

Inkopen

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Winkel	514.431	0	163.371
Museumjaarkaarten	144.842	4.000	96.952
	<u>659.273</u>	<u>4.000</u>	<u>260.323</u>

Toelichting:

De kosten van de winkel bestaan voornamelijk uit inkopen. Hiertegenover staan opbrengsten verantwoord onder de directe opbrengsten, winkelverkoop.

Onder museumjaarkaarten vallen de kosten van de inkoop van de museumjaarkaarten. Hiertegenover staan opbrengsten verantwoord onder de directe opbrengsten, museumjaarkaarten.

Rentebaten en inkomsten uit belegging

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Rente Knecht-Drenth	0	7.500	0
Rente banken	3.594	0	5.888
Rente lening Centrum voor Film in Friesland (FiF)	60.805	0	62.406
	<u>64.399</u>	<u>7.500</u>	<u>68.294</u>

Rentelasten en soortgelijke kosten

	Rekening 2018	Begroting 2018	Rekening 2017
	€	€	€
Rente lening Centrum voor Film in Friesland (FiF)	60.805	0	62.406
Rente overige schulden	0	500	16.306
Bankkosten	209.922	15.000	6.493
	<u>270.727</u>	<u>15.500</u>	<u>85.205</u>

Toelichting

Onder de bankkosten vallen de transactiekosten verbonden aan de online kaartverkoop.

2.8 VERBONDEN PARTIJEN

Van verbonden partijen is sprake wanneer een partij beleidsbepalende invloed kan uitoefenen in een andere partij, dan wel invloed van betekenis kan uitoefenen op het zakelijke en financiële beleid van de andere partij. De verbondenheid tussen Stichting Het Fries Museum en de hier genoemde stichtingen ontstaat door de aanwezigheid van gemeenschappelijke besturen.

Met ingang van 1 april 2006 is er als gevolg van een wijziging van de bestuurlijke organisatie van Stichting Het Fries Museum met betrekking tot Stichting Collectiefonds Fries Museum en Stichting Mata Hari formeel geen sprake meer van een gemeenschappelijk bestuur. Gezien de statutaire doelstellingen en de financiële verbondenheid zijn zowel Stichting Collectiefonds Fries Museum als Stichting Mata Hari opgenomen als een verbonden partij. In 2007 is door de raad van toezicht ingestemd om de bestuurssamenstelling van genoemde stichtingen te wijzigen, waarbij het bestuur van Stichting Het Fries Museum zitting heeft in het bestuur van de Stichting Mata Hari en van de Stichting Collectiefonds. Daarmee zijn deze stichtingen vanaf 2007 wel weer formeel te beschouwen als verbonden partij.

Stichting Beheer Fries Museum en Keramiëkmuseum Princessehof

Deze stichting is statutair gevestigd in de gemeente Leeuwarden en heeft als doelstelling het in stand houden, beheren en het tegen kostprijs inrichten van de musea "Het Fries Museum" en "Keramiëkmuseum Het Princessehof" te Leeuwarden, zulks door het voeren van het statutair bestuur over de te Leeuwarden gevestigde stichtingen Het Fries Museum en Keramiëkmuseum Het Princessehof.

Stichting Monumenten Fries Museum / Keramiëkmuseum Princessehof

Deze stichting is statutair gevestigd in de gemeente Leeuwarden en heeft als doelstelling de instandhouding van monumenten in de zin van Monumentenwet 1998.

Stichting Collectiefonds Fries Museum en Keramiëkmuseum Princessehof

Deze stichting is statutair gevestigd in Leeuwarden en heeft als doelstelling de aankoop en zo nodig restauratie van museumvoorwerpen, voor zover niet subsidiabel, ten behoeve van Stichting Het Fries Museum en Stichting Keramiëkmuseum Het Princessehof.

Stichting Mata Hari

Deze stichting is statutair gevestigd in Leeuwarden en heeft als doelstelling het in eigendom verwerven en beheren van voorwerpen, afbeeldingen en geschriften, betrekking hebbende op Margaretha Geertruida Zelle, beter bekend als Mata Hari, en het voor het publiek toegankelijk maken van de verworven collecties.

Stichting Keramiëkmuseum Het Princessehof

Deze stichting is statutair gevestigd in de gemeente Leeuwarden en heeft als doelstelling het inrichten en exploiteren van het museum "Keramiëkmuseum Princessehof" te Leeuwarden. Tussen Stichting Het Fries Museum en Stichting Keramiëkmuseum Het Princessehof hebben de volgende doorbelastingen plaatsgevonden.

Doorbelaste kosten 2018 Stichting Het Fries Museum aan Stichting Keramiëkmuseum Het Princessehof

- Salarissen	€ 571.326
- Werkplekken	€ 30.000
- ICT	€ 6.134

Doorbelaste kosten 2018 Stichting Keramiëkmuseum Het Princessehof aan Stichting Het Fries Museum

- Salarissen	€ 438.109
--------------	-----------

Vereniging van Eigenaars “Wilhelminaplein parkeren, wonen, winkels en museum”

Stichting Het Fries Museum participeert in de vereniging van eigenaars (VVE) “Wilhelminaplein parkeren, wonen, winkels en museum”. De begroting van de vereniging bevat de volgende onderdelen:

- Onderhoud
- Assurantiën
- Beheervergoeding
- Algemene kosten
- Bankkosten
- Reservefonds

Het totale kosten van Stichting Het Fries Museum t.b.v. de VVE in 2018 zijn € 14.676.

3 OVERIGE GEGEVENS

3.1 RESULTAATBESTEMMING

Het resultaat over het jaar 2018 is in totaal € 1.265.288.

Het voorstel is om het resultaat als volgt te verdelen:

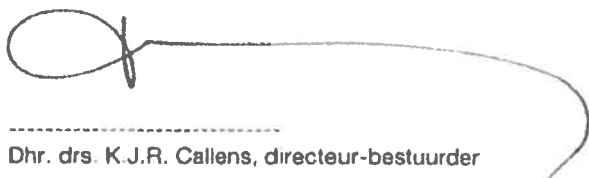
	2018
	€
Bestemmingsreserve Collectie	-300.000
Bestemmingsreserve Collectie projecten	300.000
Bestemmingsreserve Tentoonstellingen	705.112
Bestemmingsreserve Blockbuster 2019	29.062
Bestemmingsreserve Formatie 2019-2020	150.000
Bestemmingsreserve Onderhoud	150.000
Bestemmingsreserve Doorontwikkeling Fries Museum 2019-2028	231.114
	<hr/>
	1.265.288
	<hr/> <hr/>

3.2 VASTSTELLEN JAARREKENING

Vaststelling jaarrekening 2018 directie

De directie heeft de jaarrekening vastgesteld op 25 maart 2019.

Ondertekening

Dhr. drs. K.J.R. Callens, directeur-bestuurder

Goedkeuring raad van toezicht

De raad van toezicht heeft in de vergadering van 25 maart 2019 de jaarrekening goedgekeurd.

Ondertekening

Dhr. drs. H.H. Apotheker, voorzitter

3.3 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zij geen gebeurtenissen na balansdatum die vermeld dienen te worden.

3.4 CONTROLEVERKLARING

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de raad van toezicht van de Stichting Het Fries Museum

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Het Fries Museum te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Het Fries Museum per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn C1 Kleine organisaties zonder winststreven en de bepalingen krachtens de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2018.
2. De staat van baten en lasten over 2018.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Het Fries Museum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag
- De overige gegevens
- De WNT-verantwoording 2018

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat:

- De andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. De algemeen directeur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met RJ-Richtlijn C1 Kleine organisaties zonder winststreven.

2019.086

CONTROLEVERKLARING

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de algemeen directeur en raad van toezicht voor de jaarrekening

De algemeen directeur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn C1 Kleine organisaties zonder winststreven. In dit kader is de algemeen directeur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de algemeen directeur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de algemeen directeur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de algemeen directeur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de algemeen directeur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De algemeen directeur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit.

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de algemeen directeur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de algemeen directeur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 25 maart 2019

Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
Was getekend: drs. E. Vriesen RA

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. Nevenfuncties

(geen onderdeel uitmakend van de jaarrekening)

Nevenfuncties 2018 directeur-bestuurder Fries Museum

De heer drs. K.J.R. Callens

- Secretaris Stichting Hora Siccama van Harkstede
- Bestuurslid Wassenbergh-Clarijs-Fontein Stichting
- Lid Raad van Advies Kolleksjesintrum Fryslân
- Lid DOLCI (Directie Overleg Leeuwarder Culturele Instellingen)
- Voorzitter Stichting MuseumJeugdUniversiteit
- Lid stakeholdersgroep Noordelijk Cultuurfonds VNO-NCW
- Adviesgroep haalbaarheidsstudie Kenniscentrum Oral History
- Adviesgroep samenwerking musea – avrotros
- Lid kernteam Rembrandtjaar 2019
- Bestuurslid Club Diplomatique Fryslân

Nevenfuncties 2018 leden raad van toezicht

De heer drs. H.H. Apotheker, waarnemend burgemeester Noardeast-Fryslân

- Voorzitter raad van commissarissen Acantus (Woningcorporatie)
- Vicevoorzitter NHL Stenden Hogeschool
- Lid bestuur Stichting Cambuur Leeuwarden

Mevrouw H.C. Alberdingk Thijm, directeur van de AkzoNobel Art Foundation

- Bestuur Sikkens Foundation
- Advisory Board van het Materiaalfonds
- Advisory Board van de Ketelfactory Schiedam
- Diverse jury's en adviescommissies o.a. rijks gecommiteerde kunstacademies
- Programmamaker / presentator: o.a. avrotros diverse programma's o.a. De kunst van het verzamelen
- Voorzitter diverse commissies Mondriaan Fonds, o.a. werkbijdrage Jong Talent en Bemiddelaars, selectie commissie galeries voor kunstkoopregeling. Sinds 1 november 2018 lid raad van toezicht Mondriaan Fonds
- Bestuur van Doesburghuis, Parijs

De heer prof. dr. R.E.O. Ekkart, hoogleraar, kunsthistoricus/onderzoeker, publicist

- Lid Raad van Adviseurs Vereniging Rembrandt
- Lid raad van toezicht Mondriaan Fonds
- Lid Adviescommissie beoordeling aangeboden cultuurbezit uit nalatenschappen, Ministerie van Financiën
- Voorzitter beoordelingscommissie Ekkart Fonds, Vereniging Rembrandt
- Voorzitter bestuur Stichting P. en N. de Boer
- Voorzitter bestuur Uytendogaert Stichting
- Lid bestuur Brantsen van de Zyp Stichting
- Lid bestuur Stichting Bosch Research and Conservation Project
- Lid redactie tijdschrift Oud Holland
- Lid wetenschappelijke adviesraad Rubenianum Antwerpen
- Voorzitter begeleidingscommissie Project Museale Verervingen, Museumvereniging
- Voorzitter jury Nederlandse Portretprijs
- Gastcurator tentoonstelling *Lief en Leed*, Rijksmuseum Twenthe, Enschede

De heer C. Groeneveld, bestuurder Cultuurmaatschappij

- Geen nevenfuncties

Mevrouw mr. D. Kingma, advocaat Adrenna arbeidsrechtadvocaten

- Bestuurslid van de Vereniging van Advocaten in Friesland
- Bestuurslid van de Ladies van de Ronde Tafel (tafels 2 en 87)

De heer R. Mulder

- Voorzitter Centrum voor Film in Friesland (filmhuis Slieker Film, Fries Filmfestival, Fries Filmarchief)
- Voorzitter Stichting Urgente Noden Friesland
- Lid bestuur Stichting VerbindMij
- Lid Geschillencommissie Auteurscontractenrecht
- Lid Curatorium Gonsalvesprijs

De heer drs. K.J. Storm, voorzitter

- Baxter International Inc. (voorzitter Audit Committee en Lid Corporate Governance Committee) tot 01-01-2019
- Pon Holdings (vicevoorzitter)
- Eisma Media Groep (lid van raad van commissarissen)
- Industrial Advisor EQT
- Vicevoorzitter Curatorium VNO-NCW
- Vicevoorzitter Stichting VuMC Cancer Center Amsterdam
- Lid raad van toezicht Museum Tromp's Huys
- Lid Internationale Adviesraad IESE

De heer ir. J.W.G. Vernooij, algemeen directeur Omrin

- Voorzitter Innovatie Pact Fryslân
- Voorzitter Vereniging Circulair Friesland
- Voorzitter Stichting BeStart
- Lid Deskundigencommissie EFRO
- Vicevoorzitter NVRD
- Lid Club Diplomatique

Mevrouw L. Vos, MSM

- Voorzitter Calibris Foundation
- Lid raad van toezicht Zorgplein Noord
- Voorzitter stichting Biosintrum
- Voorzitter stichting Wettermerk
- Voorzitter "jongeren en kunst"

BIJLAGE 2. Kerngetallen 2018

(geen onderdeel uitmakend van de jaarrekening)

Solvabiliteit

In hoeverre is de organisatie in staat op korte en lange termijn aan haar schulden te voldoen.

Solvabiliteit: $EV/TV \cdot 100\% = 64,9\%$ (norm > 25%)

Liquiditeit

In hoeverre is de organisatie in staat aan de betalingsverplichtingen te voldoen.

Current Ratio: $(VA+LM)/KVV = 5,25$ (norm = 2,00)

Bezoekersgegevens

Bezoekers	2016	2017	2018
Entree volbetalend	35.460	30.635	65.454
Volwassenen	33.194	28.751	62.735
Jeugd t/m 17 jaar	2.057	1.884	2.719
Groep/arrangement	209	0	0
Entree gereduceerd tarief	10.424	8.301	88.736
Volwassenen	5.394	3.231	78.900
Jeugd t/m 17 jaar	3.132	2.800	8.359
Groep/arrangement	1.898	2.270	1.477
Entree gratis	18.034	18.293	25.486
Volwassenen	14.631	14.226	18.593
Jeugd t/m 17 jaar	1.445	1.393	1.486
Opening	1.958	2.674	5.407
Onderwijs	10.712	10.756	20.752
PO/VO/HO/MBO	9.105	9.324	18.829
Begeleiding	1.607	1.432	1.923
Museumjaarkaart	101.347	75.050	149.406
Volwassenen	99.816	73.570	145.640
Jeugd	1.531	1.480	3.766
Totaal	175.977	143.035	349.834

Personeelsgegevens

Aantal medewerkers op 31-12-2018: 50

Aantal FTE's op 31-12-2018: 41,2

Ziekteverzuim (incl zw): 6,65%

Eigen inkomstennorm

Eigen inkomstenpercentage: 73,32% (2017: 57,69%, 2016: 61,09%)

Collectie

De museale collectie beheerd door de Stichting Het Fries Museum heeft de volgende omvang:

	Eind 2018	Eind 2017	Toelichting
Totale collectie	149.727	139.229	Toename vooral door individueel registreren van objecten die eerder als onderdelen waren geregistreerd ('ontbulken')
Aantal onderdelen	210.659	200.606	
Registratiegraad	98,0%	97,8%	Vanwege verwervingen nooit op 100%
Basisregistratiegraad	73,4%	67,5%	
Digitaliseringsgraad	74,7%	65,2%	Toename vooral door Deltaplan Digitalisering

BIJLAGE 3. EINDAFREKENING AANKOPEN MODERNE EN HEDENDAAGSE BEELDENE KUNST 2018
(geen onderdeel uitmakend van de jaarrekening)

Provinsje Fryslân

€ 15.861,24	W.J. Wilschut <i>Project Friesland, De Elf Steden</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 980,00	Chris Kabel <i>Insect Plate</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 1.180,00	Chris Kabel <i>Satellite Dish</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 780,00	Chris Kabel <i>Flower Sconce</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 8.000,00	Lennart Lahuis <i>Allegorical procession (Sint Nicolaasga,) 2018</i> 107 x 232 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 6.500,00	Lennart Lahuis <i>Frisian Books (It Liket op Fleanen), 2018</i> 107 x 120 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 2.500,00	Astrid Nobel <i>The sea the ground the ground the sea, 2018</i> Noordzeezandpigment op paneel 60 x 40 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 3.500,00	Astrid Nobel <i>Nights, 2018</i> Noordzeezandpigment op paneel 150 x 100 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 1.400,00	Ellen Mandemaker <i>Russet Burbank 1, 2017</i> 60 x 40 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 1.400,00	Ellen Mandemaker <i>Fokkema Farming, 2016</i> 60 x 40 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 850,00	Ellen Mandemaker <i>Vogeltje, 2018</i> 36 x 24 cm. Aankoop van de kunstenaar

€ 1.050,00	Ellen Mandemaker <i>Lichtkiem Lady Rosetta, 2017</i> 44,9 x 30 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 1.050,00	Ellen Mandemaker <i>Lichtkiem Spunta, 2017</i> 44,9 x 30 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 1.050,00	Ellen Mandemaker <i>Lichtkiem Picasso, 2017</i> 44,9 x 30 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 1.400,00	Ellen Mandemaker <i>Spunta 1, 2017</i> 59,9 x 40 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 2.100,00	Ellen Mandemaker <i>Spunta II, 2017</i> 90 x 60 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 49.601,24	Totaal

Mondriaan Fonds

€ 7.075,74	Martin van Zomeren <i>Solaris, 2016-2017</i> 110 x 120 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 8.844,00	Martin van Zomeren <i>Bermeja, 2017</i> 17 x 9 x 12 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 4.000,00	Marc Philip van Kempen <i>Compositie Space IX</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 1.000,00	Marc Philip van Kempen <i>TR 18_4/5</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 1.000,00	Marc Philip van Kempen <i>TR 17_3/4</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 1.000,00	Marc Philip van Kempen <i>TR 16_19/20</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 600,00	Marc Philip van Kempen <i>TR 8_1/2</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 5.000,00	Martin van Zomeren <i>Resonating Tiled 01, 2018</i> 127 x 92,5 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 6.000,00	Martin van Zomeren <i>Resonating Tiled 02, 2018</i> 169,5 x 116,5 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 3.700,00	Martin van Zomeren <i>Site Specific Tiled 14/12/16 Praque II, 2017</i> 87,5 x 54,5 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 3.600,00	Martin van Zomeren <i>Drawing Inside 2, 2018</i> 62 x 44 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 900,00	Martin van Zomeren <i>Janus Matter, 2018</i> 18,5 x 23,5 cm. Aankoop van de kunstenaar
€ 800,00 (inclusief korting)	Martin van Zomeren <i>Threefold, 2017</i> Aankoop van de kunstenaar
€ 43.519,74	Totaal